

SOMOGYACSA

TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERVE
(IGAZGATÁSI TERÜLETÉNEK FELHASZNÁLÁSÁT MEGHATÁROZÓ)

LEÍRÁS

2003

SOMOGYACSA

község

igazgatási területének felhasználását meghatározó

LEÍRÁS

A leírás mellékletét képezik az alátámasztó munkarészek. A leírást a mellékletekkel együtt kell alkalmazni.

I.

SOMOGYACSA község településrendezési terve az épített környezet alakításáról és védelméről szóló - többször módosított - 1997. évi LXXVIII. törvény (továbbiakban: Étv.) előírásai alapján készül.

Az Étv. 2.§. 27. pontja és a 7.§. (3) bekezdés a) pontja figyelembevételével az önkormányzat elkészítette és 55/2003. (IX.09.) Kt. Sz. határozattal jóváhagyta a község *településfejlesztési koncepcióját*.

A koncepcióban megállapította, hogy

- a település falusias és mezőgazdasági jellegű, amelyen nem kívánnak változtatni; igazgatási területe, belterülete (szükség esetén kismértékű korrigálást kivéve), és utcarendszere nem változik, Gerézd puszta belterületté nyilvánításával a terv foglalkozzon;
- a fejlesztéseknek a lakosság ellátását és foglalkoztatását, infrastrukturális fejlesztését kell szolgálnia a környezeti adottságok figyelembevételével;
- a kereskedelem és szolgáltatás, valamint a mezőgazdasági termelés a magánszektorban biztosítható, ezért – a belterületi földek igénybevételével - házhely terület kialakításával kell a helyben maradást elősegíteni.

A településszerkezeti terv a településfejlesztési koncepcióval összhangban készül. A terv az államigazgatási és önkormányzati, valamint a lakossági egyeztetések figyelembevételével készül és kerül jóváhagyásra. Mellékletét képezi az alátámasztó szakági munkarész és a kulturális örökségvédelmi tanulmány az értékvédelemmel.

E tervekkel összhangban készül a település szabályozási terve és a helyi építési szabályrendelete a kül- és belterületekre, a beépítésre szánt, illetőleg beépítésre nem szánt területekre.

A TELEPÜLÉS ADOTTSÁGAI, MŰKÖDÉSE

Regionális kapcsolatrendszerét meghatározza, hogy a település a Koppányvölgye Kistérségbe tartozik. A kistérség és maga a település is kistérségek választóvonalai perifériáján helyezkedik el. A koppányvölgyi dombor egyike kisebb emelkedőjén települt. Délről a Nagy-Koppány és a Kapos folyó vízválasztója, és a Kaposvári Kistérség határolja, Igal és Somogyszil szomszédja. Északi, keleti és nyugati oldalon teljes hosszon a Koppányvölgye Kistérség települései (Bonnya, Andocs, Nágocs, Somogydöröcske) határolják. Más megközelítésekben Külső-Somogy része és Somogy-Tolnai erdőségeivel, rétekkel tagolt része. A község igazgatási területe völgyekkel gazdagon szabdaltságot dombvidéken fekszik, szép táji környezetben.

A Nagy-Koppány vízfolyás középső szakasza mentén helyezkedik el. A vízfolyással párhuzamosan halad a község igazgatási területén (a 6505. számú Kaposvár-Szántódi útról) a 6508. számú Bonnyapuszta-Nagykónyi (61-es főúthoz csatlakozó) út, melyről 1,5 km-re megközelíthető Somogyacsa belterülete. Az út mentén, annak déli oldalán, a belterülettől keletre van Gerézd pusztája külterületi lakott hely.

A település Igal, Törökkoppány nagyobb települések közvetlen közelségében, Andocs, Nágocs, Somogydöröcske, Somogyszil, Igal, Bonnya szomszédságában helyezkedik el.

A középfokú és felsőfokú kapcsolata Kaposvárral jelentős.

Gerézd pusztája külterületi lakott hely lakóépületek túlsúlyával, lakó- és pihenésre szolgáló meglévő (átalakításra és felújításra váró) és új, tervezhető létesítményekkel.

A település (2447 ha igazgatási területe) **falusias jellegű**. Belterülete 102 ha. Szőlőterülete: 114 ha. Lakossága 260 fős nagyságrendű.

A település jellemzője a **mezőgazdasági jelleg**, mely a lakosság foglalkoztatásával, és annak lehetőségével azonos. A beépítésre szánt területe - Gerézd pusztája kivételével - szinte teljes egészében belterület, lakóterületek, lakóépületek túlsúlyával.

Az igazgatási területe, belterülete, kertővezete (volt zártkertje), gazdasági területe, továbbá a településszerkezetét meghatározó utcarendszere lényegesen nem változik. Közlekedési rendszere kialakult, a zsáktelepülés jellegének megváltoztatása célkitűzés, mely a település fejlődését segítené elő.

Elektromos energiával, vezetékes ivóvízzel ellátott. Szennyvízelvezetés nincs megoldva. A gázellátás kivitelezése engedélyezett, a településrendezési terv készítésekor kivitelezése folyamatban volt. Kommunális hulladék és szippantott szennyvíz elszállítása településen kívülre történik. A szemét lerakóhelyet megszüntették, a rekultivációját tervezni kell. A döngkutat meg kell szüntetni. Lakóterületre zavaró hatású zajos üzem nincs.

A Nagy-Koppánytól északra eső külterületi részen két gazdasági területe van:

a település bekötő útja mentén, a belterülettől északra állattartó telep működik, gazdasági funkciója (Gip) maradhat. Gip jelű területen állattartás a helyi önkormányzati rendelet figyelembevételével lehetséges a szennyvízkezelés szakszerű megoldásának biztosításával;

a Kaposvár-Szántódi út mentén, az utak csatlakozásánál kereskedelmi, szolgáltató jellegű (Gksz) területfelhasználás alakult ki nagyobb terjedelmű nem szennyező anyagok tárolásához.

Műemléki jelentőségű objektum a községben nincs. Régészeti lelőhelyek több helyen vannak. Helyi védelemre több építmény és épület javasolt.

Országos jelentőségű védett természeti területek: „ex lege” védett területek, továbbá ökológiai hálózattal érintett területek vannak a településben elsősorban a vízfelületek és a déli nagy kiterjedésű erdők környezetében. (Ezeket a területeket védeni kell, a vízfolyások mentén 50 méteren, a tófelület mellett 100 méteren belül akkor sem lehet építkezni, ha építésre alkalmas terület a megjelölt vízparti sáv.)

A külterület déli része zömében erdő. Gyep, legelő, nádas területek vannak a településben, melyek művelési ága nem változtatható meg. Természetvédelmi és vízvédelmi területek megváltoztatása nincs tervezve. A magasabb rendű védelem miatt helyi védelmet nem rendel el a település önkormányzata, jegyzője az erdőterületen.

Bányaterülete nincs. A területen nincs nyomástartó berendezés, távhő vezetékek, gáz- olaj berendezés, gázüzemű jármű üzemanyag ellátó berendezés, és nem is tervez a településrendezési terv.

(Somogyacsa települést érintő)

REGIONÁLIS ÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVEK

Településrendezési terv:

A település területére Törökkoppány és társközségei (benne Somogyacsa) részére 1973-ban készült először összevont rendezési terv, melyet a VÁTI készített. A tervet 1989-ben a SOMOGYTERV módosította.

A most készülő településrendezési tervben - azon kívül, hogy Gerézd pusztát beépítésre szánt területnek kell kijelölni az eredeti határa mentén -, lényeges eltérést nem kell számba venni, azonban a területfelhasználásban és a közművesítésben bekövetkezett változásokat (megvalósított fejlesztéseket) és az új törvényi feladatok előírásait szerepeltetni kell. A tervezés során, elsősorban a regionális összefüggések, valamint térségi kapcsolatok miatt Somogy megye Területrendezési Terve (SMTT) és a kistérségi tervek előírásait és adatait figyelembe vettük.

Koppány-völgye területfejlesztési koncepció szerint:

- a térségen belül a települések közötti kapcsolatok javítása;
- a környezeti értékek védelme, a hulladékgazdálkodás, szennyvízelvezetés, és-kezelés korszerű megoldása, gázvezeték kiépítése.

Somogy megye Területrendezési programja szerint:

(a szakágak között felsoroltakat nem ismételtem; pl: népesség, közlekedés, stb.)

- A településrendszerben (regionális szerepkörrel nem rendelkező) falu.
- Belterjes agrárterület.
- Nagy-Koppány patak völgye szennyezettségének csökkentését kell előírni.

TELEPÜLÉSRENDEZÉS

Az OTÉK 3.§. (3) bekezdése alapján kötelezően elkészítendő alátámasztó munkarészek fejezetei tartalmazzák mindazokat az adottságokat és javaslatokat, melyek a településrendezés beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek területfelhasználási egységeiben figyelembevételre és megfogalmazásra kerültek. Ennek megfelelően

- a tájrendezési fejezet tartalmazza a domborzati, földtani, éghajlati, vízrajzi, növényzeti és talajadottság ismertetéseket,
- a környezetalakítási fejezet a víz, a levegő, a föld védelmét, a zajvédelmet és a zöldfelületeket,
- a közlekedési fejezet a közúti és vasúti helyzetet és javaslatokat,
- (fejezetenként) a közművesítési és hírközlési helyzetet és javaslatokat,
- (önálló munkarészben) az építészeti értékvizsgálatot és a kulturális örökségvédelmi tanulmányt benne értékvizsgálattal (természeti környezet, településszerkezet, épületállomány), értékvédelemmel (területhasználat és természetvédelem, településkép és kilátásvédelem, régészet, műemlék és helyi védelem).

A szomszédos területfelhasználási egységek egymásra hatását és az esetleges káros hatások kiküszöbölését a tervek és a HÉSZ figyelembe vette.

BEÉPÍTÉSRE SZÁNT TERÜLETEK

A *belterület határa* nem változik, a belterület – néhány beépítésre nem alkalmas terület kivételével - egybe esik a beépítésre kijelölt területtel. A mély fekvésű és erdővel borított része beépítésre nem alkalmas. Gerézd pusztá belterületének eredeti visszaállítása megoldandó feladat.

A településnek lehatárolható központi része nincs, de a településben megtalálhatók a működő alapfokú intézmények, melyek települési feladatokat látnak el.

Szerkezetét, utcarendszerét, az utcaképet és annak karakterét meg kell őrizni.

Lakóterület:

Kialakult utcában kialakult beépítés a jellemző. Átlagos méretű telekszélességek és mélységek mellett keskeny telkek és a hosszan elnyúló kertek, valamint a nagy szélességű és kis mélységűek egyaránt megtalálhatóak.

Épületek a telkek utcavonala mentén előkert nélkül vagy minimális méretű előkerttel épültek, ez egyben a beépítési sávot is meghatározza. Mögöttük a kert helyezkedik el, ahol csak a kertgazdálkodáshoz szükséges létesítmények helyezhetők el.

A lakóterületek építési használatuk szerint falusias területfelhasználási egységként határozhatók meg. A falusias lakóterületen belül az eltérő telekméretetek és adottságok alapján több építési övezet különböztethető meg, ezeket a szabályozási terv tartalmazza. A lakóterületen megtarthatók mindazok az épületek, amelyek működnek, és olyan használatú épületek tervezhetők, amelyek megegyeznek a falusi lakóterületre vonatkozó előírásokkal.

A lakóterületi egységre megengedhető legnagyobb szintterületi sűrűség: 0,5 lehet.

Gazdasági terület:

A volt TSZ major állattartó épületeit környezetvédelmi és közegészségügyi egyetértéssel használják a meglévő helyen. A továbbiakban állattartás céljára csak az állattartó helyi szabályrendelet alapján lehet működési engedélyt adni. Önkormányzati rendeletben kell az állattartást szabályozni, ebben a tartási technológiát meg kell határozni a működés feltételeként, továbbá a környezetvédelmi és közegészségügyi hatósággal tisztázandó az egyedi szennyvíz-elhelyezési kislétesítmény. Ez utóbbit záros határidőn belül meg kell valósítani.

A területek elektromos, víz, ellátása biztosított, szennyvíz elvezetése egyedileg megoldott, de ezt felül kell vizsgálni és megfelelő módon, szükség szerint át kell alakítani.

A gazdasági területen megengedhető legnagyobb szintterületi sűrűség: 0,8 lehet.

Különleges területek:

Különleges terület a temetők területe és a sportterület.

A temetők (Kt) a település igényeit kielégítik, szabályozásuk nem szükséges. Burkolt úton történő megközelítés, parkolás és a vízellátás megoldott. Elektromos közművek a temetői épületbe bekapcsoltak, szennyvízelvezetésről gondoskodni kell.

Sportpálya (Ksp) nem működik, nem felszerelt, de meg kell tartani területét e célra. Felszerelésük, közművesítésük, megközelítésüket és a parkolást meg kell oldani.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

Közlekedési és közmű területek:

KÖZLEKEDÉS

Közüti közlekedés

Nagy-Koppány vízfolyással párhuzamosan halad a község igazgatási területén (a 6505. számú Kaposvár-Szántódi útról) a 6508. számú Bonnyapuszta-Nagykónyi (61-es főúthoz csatlakozó) út, melyről 1,5 km-re megközelíthető Somogyacsa belterülete. Az út mentén, annak déli oldalán, a belterülettől keletre van Gerézd puszta külterületi lakott hely.

A szabályozási szélessége kialakult, növelése nem szükséges.

A SMTT a térségre vonatkozóan közútfejlesztési javaslattal él, a település is az igali kapcsolat kialakítását tervezi talajút nyomvonalának kiépítésével.

Vasúti közlekedés

A település területét vasútvonal nem érinti. Az Országos Területrendezési terv (OTRT) a település északi külterületét érintően, bizonytalan nyomvonalon nagysebességű vasútvonalat jelöl nagytávon.

Tömegközlekedés

Somogyacsa tömegközlekedési kapcsolatait a Kaposvár, Siófok, Törökkoppány, Ságvár viszonylatú távolsági buszjáratok biztosítják. Az ellátottság megfelelő. A település lakóutcájában és az útkereszteződésben az autóbusz megállók kiépítettek.

Kerékpárút hálózat

A SMTT országos jelentőségű kerékpárutat tervez. A tervezhető kerékpárút nyomvonalához a meglévő talajutakat figyelembe kell venni.

Helyi közúthálózat

A település helyi gyűjtő útja a település lakóútja. Rövid kiépítetlen szakaszok még vannak, ezeket ki kell építeni és a mellette húzódó padkákat, járdákat rendezni. A közutak műszaki állapota nem megfelelő. A járda több helyen hiányzik. A kiépítéseket tervezni kell. Az utcák kialakult szabályozási szélességét nem kell megváltoztatni, az a kialakult utcaképpel így van összhangban.

Közlekedésfejlesztés:

A zsáktelepülés jellegének megszüntetése, az utcák burkolása és járdaépítések szükségesek.

KÖZMŰVEK

Ivóvízellátás

Somogyacsán 1991-ben épült ki a vízmű a vezetékes ivóvízellátás azóta biztosítható. A vízbázist Somogyacsa területén található kút biztosítja.

A rendszer működése és a vízminőség megfelelő, fejlesztését az üzemeltető nem tervezi.

Szennyvízelhelyezés

Szennyvízcsatorna kiépítése a településen nem történt meg. A településben – amennyiben a szennyvíz hálózat kiépítése akadályokba ütközik, nem valósítható meg, egyedi vagy csoportos szennyvíz szikkasztó közműpótló berendezések megépítését kell tervezni és 2010 utánra megvalósítani.

Csapadékvízvezetés

Somogyacsa község közigazgatási területe a Nagy-Koppány vízgyűjtő területén fekszik, mely a község csapadékvizeinek fő befogadója. A jelenlegi megoldás megfelel, de középtávon a csapadékvízvezetés felülvizsgálandó és a környezetvédelmi követelményeknek megfelelően teljeskörűen megoldandó főleg és elsősorban az erózióveszélyes területeken.

Elektromos ellátás

A település elektromos energia ellátását a 20 kV-os gerinc biztosítja, mely a fogyasztókhoz 3 db transzformátoron keresztül (0,4 kV-os elektromos energia ellátás) kerül. A települési hálózat légkábelekkkel épült ki, a közvilágítás megoldott. A hálózat a település távlati igényeit ellátja.

Gázellátás

Somogyacsa vezetékes gázellátása nem épült ki, a terv készítésével egyidőben kezdik kivitelezni. A kiépítés után a lakosság a szolgáltatáshoz hozzáférhet. A településen PB cseretelep üzemel.

Telefonellátás

A község vezetékes telefonellátását a MATÁV Rt. biztosítja. A települést közvetlenül a szorosadi központról látják el. A kiépített rendszer az analóg és ISDN vonalak biztosítására egyaránt alkalmas. A biztonságos ellátást fejlesztéssel kell növelni. Helyi TV nem üzemel, kábeltvé hálózat nincs.

Belterületen a közterületeken kialakított út területén vannak a vízi közművek, elektromos és hírközlési vezetékek. A fogadók (trafó, nyilvános telefon) területigényes elhelyezését, helyeit, ha védőterületeket kell meghatározni, akkor a szabályozási terv külön jelöli. Külterületen a vezetékek, fogadók elhelyezkedése megfelelő.

Zöldterület:

A belterületen a meglévő zöldterületeket meg kell tartani. A koncepcióban javasolt fejlesztéseket meg kell valósítani. Az erdő és vízfelületeket meg kell tartani. A meglévő és tervezett zöldterületeket megfelelően karban kell tartani és gondozni.

Erdőterület:

Az erdő területek a külterületen helyezkednek el. Ezen erdők a település déli részén összefüggően jelentkeznek. Összefüggő erdőterületek és a növényzet zömében védelmi célú (Ev), környezetet javító.

Építés csak az erdészeti és természetvédelmi hatóság egyetértésével végezhető az OTÉK és HÉSZ előírásai figyelembevételével a funkciókhoz kapcsolható létesítmények esetében. Más megközelítésben: ide tartoznak a meglévő és a tervezett erdők. Fenntartásukat a vonatkozó törvények szerint biztosítani kell.

A gazdasági erdők (Eg) hasznosítása az erdőtörvény szerint történhet az erdő csökkentése nélkül.

A térségi tervek a környezeti állapot megtartását és fejlesztését javasolják.

Mezőgazdasági terület:

Három jól elkülöníthető területfelhasználási egysége van:

- általános mezőgazdasági (árutermelő) terület (Má) a szántóföldek területe;
- kert - szőlő, gyümölcsös (volt zártkert) területe (Mk);
- különleges mezőgazdasági terület (Má-0) , rét, legelő, gyep, nádas területe;

A mezőgazdasági területek felhasználásának változása nem tervezett. Ennek megfelelően az ártermelő területek körébe a szántóterületek tartoznak, melyek használatára, beépíthetőségére a HÉSZ előírásai alkalmazandók; a kertterület szabályozását szintén a HÉSZ előírásai tartalmazzák, melynél az OTÉK követelményei is betartandók. A legelő, gyepek, rétek, nádas területeken, továbbá a terven jelölt (Má-0, Má-1) mezőgazdasági területeken építés nem engedélyezhető. Má-1 jellel a természeti terület és az ökológiai folyosó jelölt. (Lásd vízgazdálkodási területek leírását is)

A beépíthető kertterületeken (Mk) az OTÉK szerinti HÉSZ szabályozást kell érvényesíteni. Mk-0 jelű területet csak művelni lehet, beépíteni nem szabad a geológiai adottságok miatt.

Vízgazdálkodási területek:

A vízfelületek a településben a Nagy-Koppány patak és ebbe északról csatlakozó három csapadékvíz elvezető árok, valamint az ehhez csatlakozó tófelület. Ezen vízfelületek mentén, szomszédságában gyepek, rétek és nádas területek vannak, a magasabb rendű tervekben természetvédelmi területek vagy ökológiai hálók is érintettek. Ezért a vízfolyások menti különleges mezőgazdasági övezeteket Má-0, Má-1 megjelöléssel tartalmazza a terv, ahol állóvíz mentén 100-100 méter, vízfolyások mentén 50-50 méter sávban építkezni nem szabad. Ezt a védettséget és az állapotot meg kell tartani, karban kell tartani a környezetet. A parti sávok és a vízjárta területek hasznosításáról szóló 46/1999. (III.18.) Korm. sz. rendeletet is be kell tartani.

Térsvégi tervek alkalmazása:

A SMTT és a törvények értelmében, azok figyelembevételével készül a tervezés. A kiváló termőhelyi adottságú termőföldek beépítésére a HÉSZ nem adhat lehetőséget, ugyancsak a település D-K-i kertterületére sem. A beépítési lehetőségeknél figyelembe kell venni a felszínmozgásra érzékeny területeket, az erózióveszélyes területeket, a nagyfeszültségű elektromos, ADRIA kőolaj, a gázvezetékeket, továbbá az utakat, a folyó- és állóvizek környezetét, a régészeti helyeket és természetvédelmi jelentőségű területeket. A helyenként többszörös védelem alatt álló területeknél a magasabb rendű védettség követelményei az irányadók.

A SMTT a Pogánydomb környékét és ahhoz (nem közvetlenül, de) csatlakozó kertterületet I. osztályú szőlőkataszterként tünteti fel. A területen már nem folyik szőlőtermelés. A déli egység meghagyása és az építkezések szabályozása elfogadható távlati cél, de a szőlő visszaállítása bizonytalan.

A településben nem jelölhető ki regionális hulladék és veszélyes hulladék lerakóhely - a jelölt - kiváló szántóterületeken vagy annak környezetében.

Kaposvár, 2003. november

Balázs Lajos
tervező

ALÁTÁMASZTÓ SZAKÁGI MUNKARÉSZEK

KÉSZÜLT

SOMOGYACSA

KÖZSÉG TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVÉHEZ

2003.

készítette

Balázs Péter okl. építésmérnök
építész vezető tervező
É1 02-0520

felelős tervező

Balázs Lajos építésmérnök
településtervezési vezető tervező
TT 1 14-057/2001

Az épített környezet alakításáról szóló 1997. évi LXXVIII.törvény (Étv.), valamint az Országos Településrendezési és Építési Követelményekről szóló 253/1997. (XII.20.) Kormány rendelet (OTÉK) meghatározza az önkormányzatok területrendezéssel kapcsolatos feladatát, kötelezettségét, a készítendő tervi munkarészek kötelező tartalmi előírását.

Az önkormányzatoknak 2004. december 31.-ig kell elkészíttetniük rendezési terveiket; ennek részeként a településszerkezeti-, a szabályozási terveket és a helyi építési szabályzatot. A településszerkezeti terv kötelező alátámasztó szakági munkarészeit az OTÉK (3.§.(3) bekezdés) az alábbi körben írja elő:

- tájrendezési-,
- környezetalakítási-,
- közlekedési-,
- közművesítési, hírközlési javaslat.

A szakági alátámasztó munkarészeket az OTÉK előírásainak megfelelő tagoltsággal állítottuk össze.

A szakági munkarészek elkészítése során a fenti előírásokon túl figyelembe vettük a területre vonatkozó országos, regionális, megyei és kistérségi területfejlesztési, területrendezési terveket és előírásokat, ágazati koncepciókat.

A szükséges egyeztetéseket elvégeztük, a szakhatóságokkal és szolgáltatókkal, véleményüket az alátámasztó munkarészekbe beépítettük.

Táji adottságok leírása

Magyarország kistáji kataszterei szerint Somogyacsa a Kelet - Külső - Somogy kistájhoz tartozik, annak dél-nyugati nyúlványán helyezkedik el a szomszédos Igallal és Bonnyával együtt.

Domborzati adottságok

A kistájat északon a Balatoni-medence délen a Somogygeszti - Pincehely vonalában húzódó Dél-Külső-Somogyi süllyedék, nyugaton a Köröshegy-Bonnya keleten a Sió - Alsó-Kapos vonala határolja. A kistáj Somogyacsa területét érintő jellemzője az észak - észak-kelet és dél - dél-nyugati irányban húzódó egymás mögött sorakozó dombhátak és völgyek sorozata jellemzi. Ezen domborzati formákat szakítja meg a Koppányvölgy kelet-nyugati irányú felszíni alakulata. Az előbb említett dombhátak aszimmetrikus képződmények, melyek északi oldala meredek, déli oldala hosszan elnyúló lankából áll. Tengerszint feletti magassága a dombhátakon 200 - 300 m közötti. Felszíne közepesen tagolt dombvidék jellemzőit hordozza.

Az északi oldalak felszíne rövid mély völgyekkel és tereplépcsőkkel tagolt csúszáshalmazokból áll, melyek zöme erdővel fedett, változatos ökológiai adottságú, mezőgazdasági termelésre csak a völgytalpak menti sávok alkalmasak. A déli lejtők finoman tagolt lankái a mezőgazdaság szempontjából jóval kedvezőbbek.

Földtani adottságok

A terület alapformái a pannóniai agyag- és homoküledékekből formálódtak ki.

A változó vastagságú pannóniai rétegek a lejtők közelében sok helyen a felszín közelében vannak, másutt vastag lösztakaró fedí. A nagyobb kelet-nyugati völgyek talpainál tözeges foltok, lápi agyag és lápi mész is előfordul. A talajvíz szintje az alacsonyabb térszíneken 3 - 6 m, a magas löszfalak tetején meghaladhatja a 30 m-t is, általánosságban 8 - 15 m között van. Rétegvizek a pannóniai üledék 50 - 250 m közötti szintjeiből nyerhetők, hévizek 1000 m-nél mélyebbről nyerhetők.

Éghajlati adottságok

Mérsékelt meleg, mérsékelt nedves éghajlatú terület. A napsütéses órák száma évi 2000 - 2050, ebből nyáron 800 - 820, télen kb 200 óra. Az évi középhőmérséklet 10 - 10,2° C, a vegetációs időszaké 17,4° C. A napi középhőmérséklet éves szinten kb 190 napon haladja meg a 10 °C-t, a fagymentes időszak hossza kb 198 nap. Hőmérsékleti maximum és minimum értékek +33,5 és -15,5° C. Évi csapadékmennyiség kb 700 mm, ebből 350 - 380 mm esik a nyári félévben. Leggyakoribb az Ény-i és a Dny-i szél, átlagos sebessége 3,0 m/s körül mérhető. A hótakarós napok száma átlagosan 32, vastagsága átlag 24 cm.

Az éghajlat a hőigényes és hosszú tenyészidejű szántóföldi és kertészeti kultúráknak kedvez.

Vízrajz

Az észak-déli völgyek kis vízfolyásainak befogadója a Koppány-patak, mely a kistáj keleti peremén torkollik a Kaposba. Somogyacsa területén a Koppányba jellemzően balparti mellékvizek ömlenek (Andocsi-vízfolyás, Gerézdi-patak, Nágocsi-patak, Fehér-Csárdai-Árok). A Nágocsi-patak felduzzasztásával a Mocsola-völgyben halastavat alakítottak ki. A terület vízháztartása mérsékeltén veszteséges. A szélsőséges időjárási viszonyok jelentős vízszint- és vízhozam ingadozásokat hoznak létre. Általában gyér vízhozamúak, időnként ki is száradnak, csapadékos időszakban azonban még a Koppány mellékpatakjain is jelentős vízhozamokat mérnek.

A talajvíz viszonyok a területen változóak. A kistáj talajvíz viszonyaiban határ a Koppány vonala, melytől délre a vízkeménység és a szulfáttartalom is kedvezőbb, mint az északi területeken (az előbbi 25 nk° alatti, illetve $25 - 35 \text{ nk}^\circ$ közötti, az utóbbi 60 mg/l alatti, illetve $60 - 300 \text{ mg/l}$ közötti). a vízkészlet kihasználtsága kb 40% -os, a kutak leterheltsége viszont 80% körüli. A talajvizek jellemzően kalcium-magnézium-hidrokarbonátos vizek.

Az artézi kutak száma nagy, de vízhozamuk nem jelentős, ugyanez modható el a hévizekre is. Somogyacsa település területe alatt sérülékeny vízbázis nem található.

Talajok

A kistáj területén a löszös üledékeken 4% -ban VI. talajminőségi kategóriájú agyagbemosódásos barna erdőtalajok (nagyrészt közepes lejtőkön és erdőterületeken), 32% -ban V. talajminőségi kategóriájú barnaföldek (nagyrészt közepes lejtőkön és erdőterületeken), 9% -ban csernozjom barna erdőtalajok (nagyrészt meredekebb lejtőkön és erdőterületeken), 47% -ban III. talajminőségi kategóriájú mészlepedékes csernozjom talajok (70% -ban enyhe lejtőkön) képződtek. Területhasználat szerint az első három esetben $45 - 60\%$ szántó, $35 - 45 \%$ erdő, és $2 - 8\%$ -ban szőlő és gyümölcsös, míg mészlepedékes csernozjom talajok esetében 87% szántó, 10% erdő és 3% szőlő. A vízfolyások hidromorf talajképződményei közül az öntés réti talajok és lápos réti talajok részaránya 7% , ezek talajminőségi kategóriája VI. - VII., hasznosításuk: rét, legelő.

Növényzet

Florisztikai szempontból a kistáj a Somogyi flórajárásba tartozik. A kistáj elterjedt potenciális erdőtársulásai között a bükkösök, a gyertyános kocsánytalan tölgyesek, az ezüsthársas cseres tölgyesek és az gyöngyvirágos tölgyesek említhetők. A völgyekben tölgy.kőris-szil ligeterdők és égeresek telepedtek meg.

A nyílt társulások között fokozatosan tért hódítanak a löszpusztarétek.

KAPCSOLÓDÓ SZAKHATÓSÁGI ÉS SZOLGÁLTATÓI VÉLEMÉNYEK

A Magyar Geológiai Szolgálat előzetes nyilatkozatában felhívta a figyelmet arra, hogy jóllehet Somogyacsa település belterülete történelmileg alkalmazkodott a kedvezőtlen geológiai viszonyokhoz, a változatos felszínű és rétegvastagságú felső löszréteg erózióra érzékeny, felszínmozgások kialakulására hajlamos, melyet a nem megfelelően megtervezett építési munkák és tereprendezések aktivizálhatnak. Különösen érzékeny a talaj a feltöltések és bevágások közelében tervezett, illetve meglevő épületek esetében.

Az építési engedély megadásának feltételeit a HÉSZ-ben kell megadni.

A Somogy Megyei Területrendezési terv felszínmozgásra potenciálisan veszélyes területeket két helyen jelöl (térképmásolat mellékelve). Ezeken a területeken beavatkozásokat nem tervezünk, a területek nem beépíthetők, egy részük más védetség okán (természetvédelem) amúgy sem építhető be.

A **Bányakapitányság** nyilatkozata szerint a település területén külszíni bánya nincs, szilárdásvány kutatási terület nem érinti, robbanóanyag tároló nem található.

A külterület északi részén húzódik az Adria kőolajvezeték, melynek nyomvonalát a MOL RT illetékes irodája megadta. Eszerint a kőolajvezeték annak 84+041,9 és 86+060,8 km szelvénye közötti szakasz esik Somogyacsa területére. A távvezetéknek biztonsági övezet biztosítandó, melynek szélessége 85+881,8 és 86+060,8 km szelvények között 12 - 12 m, ezen kívüli szakaszokon 18 - 18 m a csőtengelytől mérve.

A **Somogy Megyei Területrendezési terv** egy darab rekultiválandó tájsebet jelöl a belterülettől délre. A területen építészeti változásokat nem tervezünk, a terület nem beépíthető, a rekultivációt meg kell valósítani.

Az **Állami Erdészeti Szolgálat** a település területén 791,3 ha üzemtervezett erdőt tart nyilván, melyek gazdasági és védelmi célúak. Az erdők területének aránya a következő bekezdésben részletezett okok miatt a védelmi erdők javára változik.

A **Somogy Megyei Területrendezési Terv** a mellékelt térkép szerinti erdősítésre ajánlott területeket jelöli. Ezek közül az ökológiai hálózat részeként, illetve természeti területként védett gyepek erdősítése nem megvalósítható, az önkormányzat szándékának is ellentmond. A meglevő erdőterületek az erdészeti adatszolgáltatással egyeznek.

A **Duna-Dráva Nemzeti Park** véleménye és annak mellékletei szerint a település természetvédelmi szempontból több szinten is érintett az alábbiak szerint:

- **országos jelentőségű védett természeti területek** az „ex lege” védett területek, melyek Somogyacsa területén található két földvár: a Pogány-domb (hrsz: 0100/4, 0105, 0106 és 0107) , valamint a Kócos-hegy: (hrsz: 027 és 029).

- **természeti területek** („erdő, gyepek, nádas”) a Koppány-patak, az Andocsi vízfolyás, a Gerézdi-patak és a Nágocsi-patak mentén húzódó - a mellékelt térkép szerinti területek.

- **ökológiai hálózat** részei a fent említett területek, valamint a külterület déli részén patkó alakban húzódó erdőterületek.

A természetvédelemről szóló 1996. évi LIII. törvény 18.§ (3) alapján az ökológiai hálózat által érintett területeken a patakok medrétől számított 50 - 50 m-es, a halastó medrétől számított 100 m-es területen belül új épületek, mesterséges létesítmények elhelyezése tilos.

A **Somogy Megyei Területrendezési Terv** a DDNPI véleményével azonos területeket jelez.

A tervlapokon a természeti területeket körül kell határolni, az ökológiai hálózat által érintett területeket az övezeti besorolásokban el kell különíteni az azonos művelési ágú, de nem védett területektől.

A település területén a megyei terv kiváló termőhelyi adottságú (a település északi részén húzódó szántók), valamint I. o. szőlőkataszter szerinti (belterülettől nyugatra és délre eső volt zártkert) területeket jelöl. Az előző művelési ága jelenleg is szántó, ám az utóbbi már régóta nem szőlőhegy, a polgármester elmondása szerint jelenleg a faluban nincs szándék a szőlők újratelepítésére. A rendezési terv és a koncepció ettől függetlenül (a megyei tervvel összhangban) a területek használati módját fenntartja (térkép mellékleve).

A **Somogy Megyei Területrendezési Terv** által előírt, a területfelhasználásra vonatkozó általános szabályok:

- A termőföldön a rendeltetéstől eltérő célú területhasználat elsősorban a gyengébb minőségű földeken, és csak a legszükségesebb mértékű termőföld igénybevételevel történhet.

- A kiváló termőhelyi adottságú szántó, szőlő, gyümölcsös, rét és legelő (gyep) művelési ágakban nyilvántartott területeket a tervezett beruházások nem érinthetik. Kivétlesen indokolt esetben az illetékes földhivatal engedélyezheti a terület rendeltetéstől eltérő felhasználását, ha a beruházás közérdekű célt szolgál és más kisebb értékű terület nem áll rendelkezésre.

- Borvidéki és bortermőhelyi település szőlőkataszter szerinti I. és II. osztályú területeihez tartozó földrészlet beépítésre szánt területté nem minősíthető. Szőlő művelési ágakban nyilvántartott földrészlet művelési ága nem változtatható meg, illetve más művelési ágakban nyilvántartott földrészlet művelési ága csak szőlőre változtatható.

- A térség területén előforduló ökológiai folyosókra, természeti területekre az ökológiai hálózat övezetében leírtak és a természetvédelem jogszabályai az irányadók. E területeken környezetkímélő gazdálkodást lehet folytatni, ha a szakág egyéb helyi szabályozói másként nem rendelkeznek.

A szakági alátámasztó munkarész a környezet alakítás legfőbb elemeivel a víz-, a levegő-, a föld-, a zaj- és rezgésvédelemmel összefüggő javaslatokkal foglalkozik. Az épített környezet-, illetve a kulturális örökség védelmére külön önálló alátámasztó munkarész készül.

A település külterületén, a 0290 hrsz területen nagyüzemi állattartó telep található. A telep által okozott környezetszennyezésről nincs tudomásunk.

Víz védelme

Somogyacsa vízbázisa nem sérülékeny, a település területe 49 / 2001. Kormányrendelet 2. melléklete alapján nem nitrátérzékeny terület.

A közigazgatási területen megközelítően É-D-i irányban a halad az Andocsi-vízfolyás, a Gerézdipatak, a Nágocsi-patak, valamint a Fehér-Csárda-árok. Befogadjuk a Koppány-patak. Jóllehet a patak vizét Somogyacsa területén koncentrált szennyezés nem éri, azok vízminősége igen rossz (V. osztályú, erősen szennyezett). A település kommunális szennyvizének elvezetése (elhelyezése) nem megoldott, a szennyvízhálózat kiépítéséig a házi elhelyezést és elszállítást kell fenntartani. SMTT Somogyacsa szennyvízelhelyezésének megoldását nem szerepelteti a 2010 utáni időszakra tervezett fejlesztések között sem. Ezen települések esetében a terv a szakszerű, környezetkímélő egyedi- vagy csoportos szennyvíz szikkasztó közműpótló berendezések megépítését javasolja támogatni.

A vizek védelmét szolgálja a patakmedrek két oldalán biztosítandó minimálisan 6-6 m-es védősáv, e területekről történik a meder tisztítása.

A belterületi csapadékvizek elvezetése a település területén nyílt árokrendszerrel megoldott.

Az ivóvízbázis védelméről, a közutak helyének kerítéssel történő védelméről gondoskodni kell.

Somogyacsa település területe alatt sérülékeny vízbázis nem található.

Levegőtisztaság-védelem

Somogyacsa közigazgatási területén nincs jelentős légszennyező forrás. A legtöbb légszennyezés a téli fűtési időszakban kerül a levegőbe. A közlekedés okozta légszennyezés minimális. A település útjainak forgalma nem jelentős, kizárólag helyi forgalmat bonyolítanak le. A hagyományos szén és fatüzelésről, a gáz bevezetését követően, a lakosság nagy része várhatóan áttér a korszerűbb és levegőszennyező hatását tekintve kedvezőbb gázfűtésre. A levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról szóló 21/2001.(II.14.) Kormány rendelet előírásait a tervezett fejlesztéseknél is be kell tartani.

Föld védelme, hulladékgazdálkodás

A települések szennyezés érzékenységének a településrendezési tervekben történő feltüntetési kötelezettségét a 33/2000. (III.17.) Kormány rendelet 34.§ (10) bekezdése írja elő. A települések szennyezés érzékenységének alapja a felszín alatti vizek minőségét érintő védelem. A veszélyeztetettséget illetően öt kategóriába soroltak az ország települései. Somogyacsa területe „B” szennyezésérzékenységű.

Somogyacsa közigazgatási területén bánya nem üzemel, rekultiválandó tájsebek nincsenek. A föld védelmével összefüggésben elsősorban a települési, kommunális hulladékok és a folyékony, ún. szippantott szennyvíz kérdése lényeges Ezek gyűjtése szervezett, elszállításuk a településen kívülre történik.

A Somogyacsán az elhullott állatokat településen kívülre szállítják (a döggút használaton kívül van, rekultivációja nem történt meg.).

A Somogy Megyei Területrendezési Terv veszélyes hulladék elhelyezésének vizsgálatára alkalmas területeket jelöl Somogyacsa területén. A településnek nincs szándékában a vizsgálat alá vonás, hisz a megjelölt részek vagy kiváló termőhelyi adottságú szántó-, vagy természetvédelem által érintett egyéb területek.

Zaj- és rezgésvédelem

Jelentős zajhatással járó tevékenység a településen nem folyik. Felhívjuk a figyelmet, hogy az új létesítmények telepítésénél figyelemmel kell lenni a 8/2002.(III. 22.) KöM-EüM együttes rendeletben meghatározott zaj- és rezgésterhelési határértékekre.

Parkterületek, sport- és temető terület

Somogyacsa területén közpark nem található, sportpálya nincs. Sportolásra alkalmas, de a célra nem kiépített területet a Táncsics Mihály utca déli végén található.

A temető a belterületen található, körülményei rendezettek, bővítését nem tervezik.

Az építészeti értékvizsgálatot követően a kálvária területe zöldterületi besorolást kapjon.

Az utcákon közterületi zöldsávok részben hagyományosan fásítottak, részben gyepes sávok. Gondozottságuk változó. Javasoljuk, az utcák melletti fásításba bevont területek bővítését, melynél a térségben honos növények, fafajták telepítését kell preferálni.

Somogy megye közlekedési helyzete, elérhetősége, a települések közötti közlekedési kapcsolatok vonatkozásában hátrányos adottsággal rendelkezik. A megye egyes térségeinek az elérhetősége rossz, jelentős forgalmi utak hiányoznak, sok az un. zsáktelepülés. Ezek közé tartozik Somogyacsa is.

Közúti közlekedés

A település külterületén (a belterületű északra) halad át a 6508. sz összekötő út, melyet a SMTT a Sávoly - Marcali - Somogyvár - Gamás - Fiad - Törökkoppány közötti kelet - nyugati irányú összeköttetés részeként szerepeltet. Ez jelenleg Kaposvár - Szántód, és a Dombóvár - Siófok főúttal biztosít kapcsolatot. Az úthálózat fejlesztése után a kapcsolat bővül az M7 (Sávoly) és az M65 (Törökkoppány) felé. A 6508. sz összekötő útról ágazik le a 65121. sz somogyacsa bekötő út. Ennek folytatását Igal felé az SMTT tervezi, Somogyacsa Önkormányzata szeretné megvalósítani, ám Igal településrendezési terve a csatlakozó szakaszt nem jelöli. A SM Állami Közútkezelő kht a kialakult, illetve új építés esetén az OTÉK szerinti szabályozási szélességeket kéri szerepeltetni.

Vasúti közlekedés

A település területén vasútvonak nem található, a legközelebbi vasúti kapcsolat távolsága, és annak jellege miatt a település lakossága számára gyakorlatilag jelentőséggel nem bír.

Tömegközlekedés

Somogyacsa tömegközlekedési kapcsolatait a távolsági buszjáratok biztosítják. Az ellátottság nem teljes mértékben megfelelő, a napi kb 10 járat Kaposvár, Siófok, Törökkoppány és Ságvár felé juttatja el az utasokat. A település fontosabb pontjain az autóbusz megállók (2 + 2 db - a falu északi szélén, a vegyesbolt előtt, illetve az országút mentén az acsai és a gerézd bekötő út torkolatában) kiépítettek, a buszforduló a tűzoltó szertár előtt van. A falu lakosságának a megállók megfelelő távolságra vannak.

Kerékpárút hálózat

Országosan kiemelt regionális koncepcióban szerepel a Nagykanizsa - Marcali - Öreglak - Felsőmocsolád - Törökkoppány - Nagykónyi - Tamási útvonal, mely Somogyacsa területét érinti. Ennek kialakítása a meglévő közterületek igénybevételevel megoldható.

Helyi közúthálózat

A település helyi gyűjtő útja a 65121 sz bekötő út (Kossuth Lajos utca), mely megfelelő szélességű, ám padkája nem megfelelő állapotú. A főutcából nyílnak a település lakóutcái, melyek a belterület közepénél ujjasan ágaznak el, követve a domborzat adta lehetőségeket. Az utcák déli végei szintén a domborzat adta lehetőségek szerint összeköttetésben vannak. A lakóutcák szilárd burkolatúak, kivéve a Táncsics utca déli végét és a gerézdpusztai Rákóczi utcát. Az utcák kialakult szabályozási szélességét nem célszerű megváltoztatni, az a kialakult utcaképpel így van összhangban.

A közutak műszaki állapota javításra szorul. A járdák az utcák mentén nagyrészt kiépítettek, műszaki állapotuk változó, helyenként igen rossz.

Közlekedésfejlesztési javaslat

Hálózati fejlesztésre a településnek nincs szüksége, hisz a szomszédos települések csekély kerülővel elérhetők, országos közúthálózattal való kapcsolata jónak mondható. Az Önkormányzat (a megyei tervvel összhangban) az Igallal való közúti kapcsolatot tervezi, kéri a terveken a nyomvonal jelölését.

Ivóvízellátás, szennyvízelhelyezés

Somogyacsán 1991-ben épült ki a vezetékes ivóvízellátás.

A vízbázist Somogyacsa területén található kút biztosítja (hrsz: 0290), talpmélysége 85 m, kapacitása 0,1 m³ / perc. A vízminőség megfelelő.

A település ivóvíz elosztó hálózatának hálózat hossza 2410 m NA 80 KMPVC és 850 m NA 100 KMPVC vezetékből áll. A Kossuth Lajos utca felsőbb fekvésű részeire nyomásfokozó berendezéssel jut el az ivóvíz.

A vízmű 50 m³-es víztoronnyal (hrsz: 0290) rendelkezik, melybe a kútszivattyú közvetlenül (medencetározó nélkül) juttatja fel a vizet. A 105 / 5 hrsz-en a temető mellett 50 m³-es víztároló, Gerézdpusztán a 0355 / 53 hrsz-en 5 m³-es tároló, nyomásfokozó közkifolyó és tűzcsap található.

A vízművet a DRV RT üzemelteti. A házi bekötések száma Somogyacsán 100%-os, Gerézdpusztán ivóvíz hálózat nem épült ki.

A település kommunális szennyvizének elvezetése (elhelyezése) nem megoldott, a szennyvízhálózat kiépítéséig a házi elhelyezést és elszállítását kell fenntartani. SMTT Somogyacsa szennyvízelhelyezésének megoldását nem szerepelteti a 2010. utáni időszakra tervezett fejlesztések között sem. Ezen települések esetében a terv a szakszerű, környezetkímélő egyedi- vagy csoportos szennyvíz szikkasztó közműpótló berendezések megépítését javasolja támogatni.

Csapadékvíz elvezetés

Somogyacsa község közigazgatási területe a Koppány-patak vízgyűjtő területén fekszik, ez egyben a község csapadékvizeinek fő befogadója is.

A település belterületén a csapadékvizek elvezetése megoldott nyílt árokrendszer épült.

Az erózióra hajlamos löszös terület miatt a csapadékvizek biztonságos elvezetését folyamatosan fenn kell tartani.

Elektromos ellátás

Somogyacsa északi részén húzódik a Kaposvár - Kára 120 kV-os távvezeték, melynek nyomvonala és védőtávolsága a tervlapokon jelölendő. A település elektromos energia ellátását 20 kV-os gerinc biztosítja Kára alállomásról. rendezési terveken jelölni kell a fogyasztókhoz a 0,4 kV-os elektromos energia a település területén levő 3 db transzformátoron keresztül kerül. Ezek közül kettő (Acsa és Gerézd) lakossági, a tsz majornál levő nem közcélú. A prognosztizált elektromos energia növekedést a DÉDÁSZ RT a meglevő transzformátorok bővítésével, vagy új transzformátorhelyek kiépítéseivel tudja biztosítani. A települési hálózat légkábelekkel épült ki.

Gázellátás

Somogyacsa vezetékes gázellátásának kiépítését tervünk készítésével egyidejűleg kezdik kivitelezni. Eszerint a település minden lakóutcájába eljut a vezetékes gáz, a lakosság 100%-a a szolgáltatáshoz hozzáférhet, előzetesen kb 50%-a előre jelezte rákötési szándékát.

Gerézdpuszta gázellátását jelenleg tervezik.

Gázfogadó a település területén nincs, a hálózat a kárai fogadóhoz csatlakozik.

Hírközlés

A község vezetékes telefonellátását a MATÁV Rt biztosítja. A települést közvetlenül a szorosadi központról látják el. A három nagy mobil telefon szolgáltató hálózatai közül a településen a Westel folyamatos, a Pannon és a Vodafone változó térrővel rendelkezik.

Somogyacsán helyi tv nem üzemel, kábeltévé hálózat nincs.

KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

ÉPÍTÉSZETI ÉRTÉKVIZSGÁLAT

SOMOGYACSA

településrendezési tervéhez

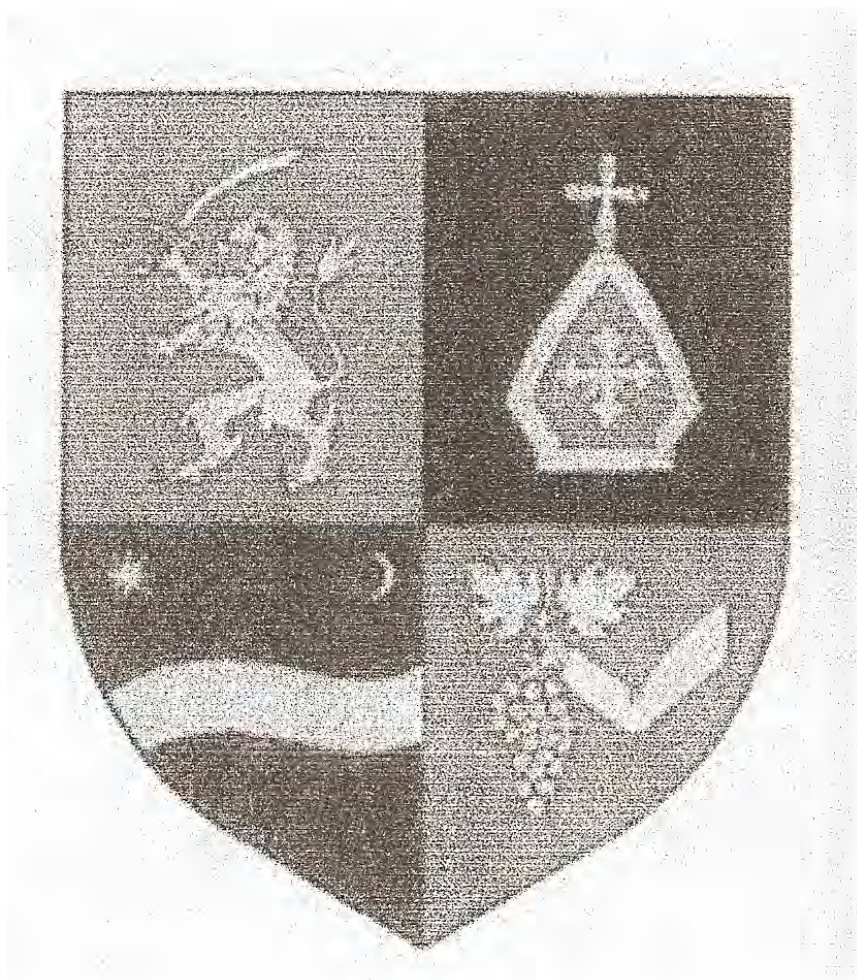
2003

készítették

Balázs Lajos építész-mérnök
településrendezési vezető tervező
TT 1 14-057/2001

Balázs Péter okl. építész-mérnök
építész vezető tervező
É1 02 - 0520

A TELEPÜLÉS CÍMERE

A település rövid története

(Somogy megye kézikönyve leírása szerint:)

A települést 1406-tól említik az oklevelek Acsa alakban, mint a kisnemesek és a veszprémi püspök birtokát.

A község határában lévő Jutompusztá már 1397-ben is szerepelt az iratokban a tolnai Dúró vár tartozékeként. Egyetlen lakással mai lakott hely.

„Poss. Acha” 1480-ban már egészében a veszprémi püspöké volt, az 1563-as török defterben 5 házzal jegyezték fel. A XVII. század végén új tulajdonosok, Perneszi Zsigmond és testvére Babócsay Ferencné nevét is bejegyezték. Az elnéptelenedett pusztát 1746-ban Padányi Bíró Márton püspök telepítette újra.

A római katolikus templom a XVIII. század második felében épült későbarokk stílusban, tornyát azonban csak később fejezték be, s mivel a mesteremberek túladtak a téglán, így alacsonyabb lett a tervezettnél. A később feltárt épületmaradványokból arra lehet következtetni, hogy e helyen egy középkori templom is állhatott.

A község határában található Gerézdpusztát már az 1332-37-es pápai tizedjegyzék is megemlíti. Később a veszprémi püspökség birtoka volt, majd 1484-től Tolna megyéhez tartozott. A török adóajstrom még nyolc házat jegyzett fel itt, ám a hódoltság idején elnéptelenedett. A XVIII. század végén Keresztipusztaként szerepelt, s keresztülvezetett rajta a Koppány-völgy közútja. Elhelyezkedése kedvező volt az újra telepítéskor, mivel a többi község az úttól távolabb feküdt. Gerézdpuszta ma is lakott hely 25 házában 33-an élnek. Figyelemre méltó épülete az 1892-ben épült Szent Márton kápolna.

A hódoltságot követő betelepítéskor sokác családok lettek e vidéken otthonra, a Somogyacsa választók gyorsan asszimilálódtak. A község gazdálkodására előnyösen hatott amikor Kurbéri György veszprémi püspök szabályoztatta a Koppányt. A meder kitisztításával kiszáradt a falu körüli berek és a föld alkalmassá vált a mezőgazdasági termelésre.

1750-ben már megindult a felekezeti oktatás, de az iskola épülete csak 1874-ben készült el.

Az 1871-es közigazgatási községtörvény megjelenése után Somogyacsa az Andocsi Körjegyzőséghez tartozott. A századfordulón a település csaknem 10 %-a kivándorolt a jobb megélhetés reményében. Az 1910-es népszámláláskor 225 lakást és 1310 lakost írtak össze, s a következő időben folyamatosan csökkent a lélekszám. Az 1932-es földreform során 233 kh. Szántóföldet és 1,8 kh. Házhelyet osztottak ki a nincstelenek és a kisparasztok között. 1935-ben megépült a Bonnyapusztánál leágazó koppányi kövesút, melyről négy évvel később a község is bekötőutat kapott.

A második világháború harcaiban 35-en haltak meg, 32-en pedig hadifogságba kerültek a somogyacsai férfiak közül. Mindkét háború hősi halottainak nevét emlékmű őrzi, az ismeretlen katonák sírhelyeit is kegyelettel gondozza a falu.

A háborút követően valamennyi földigénylő család birtokhoz jutott, a Hangya-szövetkezetet földműves-szövetkezetté alakították és megoldották helyben a termény felvásárlását is.

ÉRTÉKVIZSGÁLAT

Természeti környezet

Somogyacsa a Kelet - Külső - Somogy kistájhoz tartozik, annak dél-nyugati nyúlványán helyezkedik el a szomszédos Igallai és Bonnyáival együtt.

A domborzati viszonyokat az észak - észak-kelet és dél - dél-nyugati irányban húzódó egymás mögött sorakozó dombhátak és völgyek sorozata jellemzi. Ezen domborzati formákat szakítja meg a Koppányvölgy kelet-nyugati irányú felszíni alakulata. Az előbb említett dombhátak aszimmetrikus képződmények. Az északi oldalak felszíne rövid mély völgyekkel és tereplépcsőkkel tagolt csúszáshalmazokból áll, melyek zöme erdővel fedett, változatos ökológiai adottságú, mezőgazdasági termelésre csak a völgytalpak menti sávok alkalmasak. A déli lejtők finoman tagolt lankái a mezőgazdaság szempontjából jóval kedvezőbbek.

Az észak-déli völgyek kis vízfolyásainak befogadója a Koppány-patak, mely a kistáj keleti peremén torkollik a Kaposba. Somogyacsa területén a Koppányba jellemzően balparti mellékvizek ömlenek (Andocsi-vízfolyás, Gerézdi-patak, Nágocsi-patak, Fehér-Csárdai-Árok).

A település természetvédelmi szempontból több szinten is érintett az alábbiak szerint:

- **országos jelentőségű védett természeti területek** az „ex lege” védett területek, melyek Somogyacsa területén található két földvár: a Pogány-domb (hrsz: 0100/4, 0105, 0106 és 0107), valamint a Kócos-hegy: (hrsz: 027 és 029). Az országos védettség miatt a földvárak területére a helyi (alacsonyabb fokú) védelem megállapítása nem szükséges.

- **természeti területek** („erdő, gyepek, nádas”) a Koppány-patak, az Andocsi vízfolyás, a Gerézdi-patak és a Nágocsi-patak mentén húzódó - a mellékelt térkép szerinti területek.

- **ökológiai hálózat** részei a fent említett területek, valamint a külterület déli részén patkó alakban húzódó erdőterületek .

A településrendezési terv a védett természeti területeken beavatkozásokat nem tervez, így azok hatása nem elemezhető.

Régészet

- régészetiileg védett területek

A település közigazgatási területén nincs külön rendeletben védetté nyilvánított lelőhely.

- nyilvántartott régészeti lelőhely és környezete

Részletesen lásd szakági fejezetben !

- Régészeti érdekű terület

Részletesen lásd szakági fejezetben !

Településszerkezet, településkép, telekalakulatok

Somogyacsa területe a leírások szerint a történelem során feltehetően folyamatosan lakott volt. A települési terület a domborzati és geológiai adottságokat kihasználva épült ki a löszös dombok közötti, építési célra alkalmas területen. Jellemzőes látványt nyújt a dombra felfutó főutca, alsó szakaszán a kálváriával és a templommal. Az egyutcásan induló településszerkezet a dombtető kiszélesedő részén kinyílik, a főutca ujjasan elágazik. A település déli szélén az észak - déli irányú utcákat rövid, meredek közök kapcsolják össze. Az utcák szélső teleksorainál megmaradnak a hosszú hagyományos paraszti gazdálkodás által kialakult telkek, a közbülsők kisebbek, intenzívebb beépítésűek, hiányzik a házikert és portához tartozó kis szántóterület.

A gerézdi településrész az uradalom köré szerveződő két kis utcából áll. Az egyik a templom és a kúria között húzódik a Koppány-patakra merőlegesen az országút mindkét oldalán, a másik a patak túlsó oldalán alakult ki a dombláb mentén a patakkal párhuzamosan.

Beépítési mód, telekhasználat, épületállomány

A belterületen olalhatáros beépítés alakult ki utcára merőleges gerincű lakóépületekkel, kis előkertekkel, több helyen közvetlenül az utcai telekhatárra épülve. Az épületek elhelyezéséből kialakuló utcakép egyenletes ritmusú. A gazdasági épületek a lakóépület mögött állnak, a szélesebb telkeken az első udvarban helyezkedik el a nyárikonyha vagy a pince.

A hosszú telkek használata a hagyományos paraszti életmódnak megfelelően három egymás mögötti részre tagolódik: lakóudvar (lakóépület), gazdasági udvar (állattartó- és tároló épületek), házikert (helyenként szántó jellegű). A telekhasználati mód természetesen csak azon portákon maradt meg, ahol a jelenleg is aktív generáció a hagyományos életmódon él. Az ingatlanok egy részét (a zsáktelepülések nagy részén megfigyelhető trend szerint) városi családok vásárolták meg, és üdülő (hétvégi) házként használják. A részben magyar, részben külföldi (holland és német) tulajdonosok keresik a falusi élet „romantikáját”, az épületeket igyekeznek a hagyományos formájukban megőrizni, felújítani.

Somogyacsa területén a háromosztatú parasztházak több típusa is megfigyelhető, melyek az egyes telkeken vegyesen épültek. Legrégbbi típusnak (ismerve a környező települések épületeit is) a fatornácsos lakóépületek tekinthetők. A tornácok az utcai homlokzaton téglapillérrel és kis boltívvél végződnek, faszerkezeteik általában díszítetlenek, de található a településen igen gazdagon faragott is, illetve merőleges tetőszerkezettel fedett ámbitus is. Az utcai homlokfalak oromfalas kialakításúak, de megtalálható a manapság már ritkán fellelhető széles csonkakonty is. Nem egy épület oromfala kis csonkakonttyal végződik. Ezek egy része a hatvanas években alakult ki, amikor divattá vált a faluban a tető palával való fedésével egyidejűleg az oromfalak átalakítása. Ezidőben sok épület kétablakos utcai homlokzatát alakították át, és helyeztek el egy hármás ablakot. Somogyacsán is található néhány, a zártosú városi építési mód mintájára épült módosabb gazdák által, vagy közcélra épített épület. Megemlítendő, hogy ez utóbbi építésekkel a faluba kerülő nyers keramittéglás homlokzatkialakítás a gazdagabb, ám hagyományos parasztházak utcai homlokzatán is megjelenik.

Az épületállomány nagyrészt a leírt hagyományos parasztportákból áll, melyek állapota vegyes. Egy részüket átalakították, de karakterük megmaradt, az eredeti építészeti elemek fellelhetők.

Új építésű épület a településen nincs.

ÉRTÉKVÉDELEM

Területhasználat

A meglevő külterületi területfelhasználás és művelési ágak megtartása javasolt. Változtatás esetén a természeti környezetet kevésbé igénybevevő művelési ágakat kell előnyben részesíteni. A települési terület nagyságát nem javasolt növelni.

A meglévő és a tájhoz tartozó erdőfelületek, a rét és gyepterületek, a vízfolyások ökológiai állapotát fenn kell tartani, illetve csak olyan beavatkozások végezhetők, melyek a természeti környezet javára szolgálnak.

Településképi - és kilátásvédelem

A külterületen a be nem épített környezet településképi védelmét a területhasználat megtartásával lehet biztosítani.

A belterületen a településképi védelmét az utcahálózat, előkertek, beépítési mód és a közterületek megtartása biztosítja. A belső településképi védelmét a HÉSZ-ben szabályozzuk a kialakult telekstruktúra, beépítési módok, és az építhető épületek méretrendjének a meglevő állapotokhoz közeli szabályozásával.

A településen védendő magaslati pont nincs.

Műemlékvédelem

A településen a jelenlegi nyilvántartás szerint műemlék épület nem található.

Az acsai településrészen álló későbarokk templom (Kossuth Lajos u. - hrsz: 268) elhelyezkedése a településszerkezetben, keleteltsége, valamint a település története azt sugallja, hogy a jelenleg álló templom egy korábbi (középkori) templom helyén, vagy annak átalakításával épülhetett.

Javasoljuk az épület kutatását, majd annak megállapításait figyelembe véve a műemléki védelem alá helyezés vizsgálatát.

A templom műszaki állapota felülvizsgálatot (statika, faanyagvédelem és faldedvesség) igényel, melyet az előbb leírt műemléki kutatással, vagy attól függetlenül a közeljövőben el kell készíttetni.

A műemléki felülvizsgálat megtörténteig az épületet helyi védelem alá helyezzük (**he 1 - m**), építési munkák csak a műemléki kutatással és műszaki szakvéleményekkel alátámasztott, és a KÖH illetékes irodájával egyeztetett dokumentáció alapján engedélyezhetők Engedélyhez kötött tevékenység az épületen végzett, egyéb előírások szerint engedély nélkül is végezhető építési munka (pl homlokzatfestés, tetőfedés cseréje, nyílászáró csere, előlépcső, épület körüli járda stb építése, felújítása, tereprendezés stb).

Javasolt a műemléki védettségű (vagy arra javasolt) épületekről felmérési és állapotörögzítési dokumentáció készíttetése, ugyanis szükséges hogy az Önkormányzatok és a kezelők a gondjaikra bízott értékekről információval rendelkezzenek. Az állapotörögzítő dokumentáció egyrészről az épületek jelen állapotát és a karbantartási (felújítási) munkák várható ütemezését tartalmazza, másrészről alapfeltétele egy esetleges - az épület felújítását célzó - pályázatnak.

Helyi védelem

A helyi védelem megállapítását és érvényesítését a helyi építési szabályrendelet mellett „Az építészeti örökség helyi védelmének szakmai szabályairól” szóló 66/1999. (VIII. 13.) FVM rendelet szabályozza.

A rendelet 2 §-ban meghatározott védettségi kategóriák szerint Somogyacsa településen az alábbi helyi védettségi kategóriákat javasoljuk:

Helyi területi védelem

- **településszerkezet** ----- A település területén nem került kijelölésre.
(utcahálózat, telekszerkezet, beépítési mód, az építési vonal, településszerkezeti szempontból jelentős zöldterület vagy növényzet).

- **településkép** ----- A település területén nem került kijelölésre.
(külső településkép, belső településkép, utcakép).

- **település táji környezete** ----- A település területén nem került kijelölésre.
(a település megjelenése a tájban, hagyományos művelési mód, növényzet és természetes környezet).

- **településkarakter** ----- A település területén nem került kijelölésre.
(a településszerkezet, a településkép elemei, formái, anyagai, színvilága együttesen)

Helyi egyedi védelem

- **építmény (épület és műtárgy) vagy ezek együttese egésze vagy valamely részlete**
(anyaghasználat, szerkezet, színezés stb.).

Római katolikus templom	Kossuth Lajos u.	hrsz: 268	he 1 - m
Szent Márton kápolna	Gerézdpuszta, Rákóczi u.	hrsz: 0355 / 45	he 1

lakóépület	Kossuth Lajos u. 206.	hrsz: 45	he 2 - 1
lakóépület	Kossuth Lajos u. 7.	hrsz: 279	he 2 - 1
lakóépület	Táncsics Mihály u. 60	hrsz: 213	he 2 - 1
lakóépület	Táncsics Mihály u. 39.	hrsz: 244	he 2 - 1
lakóépület	Gerézdpuszta, Rákóczi u.	hrsz: 0355 / 35	he 2 - 1
gazdasági épületek	Ady Endre u. 98.	hrsz: 184	he 2 - 1

lakóépület	Kossuth Lajos u. 191.	hrsz: 59	he 2 - 2
lakóépület	Kossuth Lajos u. 219.	hrsz: 13	he 2 - 2
lakóépület	Kossuth Lajos u. 220.	hrsz: 14	he 2 - 2
lakóépület	Ady Endre u. 98.	hrsz: 184	he 2 - 2
lakóépület	Ady Endre u. 104.	hrsz: 190	he 2 - 2
lakóépület	Táncsics Mihály u. 57.	hrsz: 216	he 2 - 2
lakóépület	Táncsics Mihály u. 44.	hrsz: 238	he 2 - 2
lakóépület	Táncsics Mihály u. 40.	hrsz: 243	he 2 - 2
lakóépület	Gerézdpuszta, Rákóczi u.	hrsz: 0355 / 31	he 2 - 2

lakóépület	Kossuth Lajos u. 207.	hrsz: 44	he 2 - 3
kúria épülete és 3 db platánfa	Gerézdpuszta, Rákóczi u.	hrsz: 0355 / 43	he 2 - 3
volt „gesztenyés” kocsmá és 4 db gesztenyefa	Gerézdpuszta, Rákóczi u.	hrsz: 0355 / 23	he 2 - 3

- építményhez tartozó földrészlet és annak jellegzetes növényzete

A település területén nem került kijelölésre.

- szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor védelme,

kálváriadomb építményei és növényzete	Kossuth Lajos u.	hrsz: 285	he 3
kőkereszt az országút mellett	külterület - Kerék föld	hrsz: 0281	he 3
kőkereszt a templomkertben	Kossuth Lajos u.	hrsz: 268	he 3
kőkereszt lakótelken	Kossuth Lajos u.	hrsz: 81	he 3
kőkereszt az országút mellett	Gerézdpuszta	hrsz: 0355 / 82	he 3
kőkereszt a templomkertben	Gerézdpuszta, Rákóczi u.	hrsz: 0355 / 45	he 3
kőkereszt lakótelken	Gerézdpuszta, Rákóczi u.	hrsz: 0355 / 34	he 3
I. világháborús emlékmű a templomkertben	Kossuth Lajos u.	hrsz: 268	he 3

- egyedi tájérték védelme

A település területén nem került kijelölésre.

Helyi védett épületekre vonatkozó általános szabályozási javaslat

Helyi védett épületekre vonatkozó általános szabályozási javaslat

Bedegkér község településképe és történelme szempontjából meghatározó épített értékeinek védelme és megőrzése céljából a HÉSZ helyi területi és egyedi védelmet rendel el, melyet az építészeti értékvédelem című alátámasztó munkarész megállapításai alapján a HÉSZ 1. sz melléklete és szabályozási terv és tüntet fel.

A helyi védett objektumok - tulajdonformájukra való tekintet nélkül - a nemzet kulturális kincsének részei, ezért megóvásuk, fenntartásuk és bemutatásuk közérdek.

E rendelet alkalmazása során:

védett településkarakter: az 1. sz melléklet szerinti, és jelen rendelettel védetté nyilvánított, a településépítészeti jellegzetes elemeinek, valamint szerkezeteinek, formáinak, anyagainak, színvilágának együttese;

védett épület, építmény: az 1. sz melléklet szerinti, és jelen rendelettel védetté nyilvánított, a településképp megőrzése, valamint építészeti szempontból jelentős alkotás.

A védett épület, építmény minden eredeti alkotórészét - épületszerkezeteit, díszítőelemeit - védelem illeti.

A helyi védettség alá helyezést, vagy annak megszűnését bármely természetes- vagy jogi személy kezdeményezheti a településrendezési terv tervezési szakaszát követően. A kezdeményezést ez esetben önálló értékvizsgálattal kell alátámasztani. A kérdésben a Képviselő testület rendelettel dönt.

A védettség megállapításával, törlésével és a nyilvántartás vezetésével kapcsolatos tennivalók a jegyző feladatai, melyeket a 66/1999. (VIII. 13.) FVM rendeletben foglaltak szerint kell megvalósítani.

A helyi védelem elrendeléséről, vagy megszűnéséről az érdekelteket (tulajdonosok, illetve az ingatlan nyilvántartásban szereplő egyéb jogosultak), valamint az illetékes földhivatalt és építésügyi hatóságot,

területi védelemnél az érdekelt közműveket, kezelőket és szolgáltatókat is értesíteni kell. A helyi védettség elrendelését, vagy megszüntetését az ingatlan nyilvántartásba is be kell jegyeztetni.

A helyi védelemről nyilvántartást kell felfektetni és folyamatosan kell vezetni, melynek tartalmaznia kell a helyi védett objektum lényeges adatait, melynek meg kell egyeznie az építészeti értékvizsgálat megfelelő részeivel.

A helyi védelem szempontjából érintett területeken, illetve építményeken tervezett mindennemű építési tevékenység építési engedély köteles, azok is, melyek egyéb jogszabályok alapján engedély nélkül is végezhetők.

A hatósági eljárás során a szabályozási terv és az építészeti értékvédelem című alátámasztó munkarész, továbbá az Ökr. 2.§ (3) bekezdés e) pont és a 4.§. (8) és (9) bekezdés előírásait együttesen kell alkalmazni.

A helyi védett épületeken tervezett mindennemű beavatkozáshoz a fellelt állapotot rögzítő részletes felmérési terv és fotó dokumentáció készítése szükséges az engedélyezési eljáráskor. A tervezett átépítések engedélyezéséhez be kell szerezni a települési főépítész (ennek hiányában a területi tervtanács) hozzájárulását.

Helyi védett épületeken bontás (teljes, vagy részleges) csak a védelem megszüntetése után engedélyezhető.

Helyi védelem alól kivont épület, vagy helyi területi védelemterületén egyedileg nem védett épület lebontása esetén annak helyén csak a lebontott épület nagyságrendjében és arányaival épülő új épület építése engedélyezhető.

Védett területen a telkek megosztása és összevonása nem engedélyezhető.

Az 1.sz. mellékletben felsorolt épületeknél, építményeknél építési munkák a következő szabályok betartásával végezhetők:

- a jellegzetes épülettömeg és tetőforma, külső homlokzat, alkalmazott anyagok, azok színe és felülete, a tagozatok, a nyílásrendek és osztások megtartandók;
- az épületek bővítése az eredeti állapot jellegének megváltoztatása nélkül - a védett homlokzatok eltakarása nélkül - lehetséges, a régi épülettel összhangot kell biztosítani;
- az értékes építészeti elemek és tárgyak megmentését (indokolt esetben lebontott épület helyében épülő új épületbe való beépítését) biztosítani kell;
- a védelem alatti területen (köz- és magánterületen egyaránt), védett ingatlanokon új reklámfelület, antenna, parapettkonvektort-szellőző, klímaberendezés kültéri egysége, közmű- és közlekedési jelzések (táblák) és egyéb az eredeti építési időre nem jellemző elem csak a települési főépítész (ha nincs főépítész, akkor a területi tervtanács) egyetértésével helyezhető el;
- közműcsatlakozásokat csak föld alatt lehet elhelyezni, a meglevőket korszerűsítéskor át kell elhelyezni.

A védett értékek karbantartása elsődlegesen a tulajdonos kötelessége, melyhez az Önkormányzat az éves költségvetésében meghatározott mértékű anyagi támogatást adhat. Amennyiben a védett épületnek a használata annak értékeit (fennmaradását) veszélyeztetni, az építési hatóság a használatot - a hatályos jogszabályok keretei között - korlátozhatja, vagy megtilthatja.

A védettség tényét az ingatlanon (a védett terület jellemző pontjain) a védendő objektumhoz illő táblán a közterületről jól látható módon kell feltüntetni. A tábla elhelyezését az ingatlan tulajdonosa köteles tűrni.

Részletes szabályozási javaslat

A **he * - m** jelzés az adott építmény műemléki védettségre való felterjesztésének javaslatát jelenti.

he 1

Általánosságban a szakrális épületek tartoznak ide.

Az általános szabályokon túli előírások:

Az épületek felújítása (karbantartása) során a külső megjelenésben az eredeti (építéskori) állapotok visszaállítására kell törekedni, az épületek csak indokolt esetben (szakrális célú helyiségekkel), építési munkák csak építészeti és műszaki szakvéleményekkel alátámasztott, dokumentáció alapján engedélyezhetők.

he 2

Általánosságban a népi lakóházak, gazdasági- és a hagyományos léptékű középületek tartoznak ide.

Az általános szabályokon túli előírások:

Az épületek felújítása (karbantartása) során a külső megjelenésben az eredeti (építéskori) állapotok visszaállítására kell törekedni.

A **he 2** jelzésű épületek tetőtere beépíthető, de csak a meglévővel azonos tetőhajlással, és csak tetősíokban fekvő ablakok alkalmazásával.

Az oromfalakon a meglévő padlásszellőző(k) helyén annak megfelelő kialakításban kis méretű álló- vagy íves ablakok elhelyezhetők a vakolatdíszek megőrzése mellett.

Az épületek homlokzati magassága az estlegesen készülő szilárd födémszerkezet (koszorú) vastagságával növelhető, melynek szükségességét statikai szakvéleménnyel kell igazolni.

Az új tetőszerkezet, illetve a bővíthető épületek esetében az új szárny tetőszerkezetének (falak külső síkjának) feshátja és hajlásszöge nem lehet nagyobb, mint a meglévő.

A tető jellegzetes részletei (ereszkinyúlás és kialakítás, oromfal lezárás stb) megőrzendők, illetve visszaállítandók.

he 2 - 1

Az épületek oldalhomlokzatának jellegzetes volta miatt oldalszárnnyal a lakóépületek nem bővíthetők.

Oldalszárnny csak a lakóépület mögött (gazdasági épület helyén, vagy a hátsókertben) építhető.

he 2 - 2

Oldalszárnny a lakóépülethez csatlakozva is épülhet, de a tornácos házak esetében a tornác mögött, tornác nélküli épületek esetében az utcai homlokzati síktól 6 m elhagyása után.

he 2 - 3

Az épületek utcával párhuzamos épülettömege oldalirányban nem bővíthető. Új udvari szárny létesíthető, a tornácos kialakítású udvari szárnyak megőrzendők.

Az utcai épülettömeg tetőidoma megőrzendő (pl macskalépcső).

he 3

A település területén álló keresztek, emlékművek és egyéb építmények tartoznak ide.

Az épületek felújítása (karbantartása) során a külső megjelenésben az eredeti (építéskori) állapotok visszaállítására kell törekedni. Folyamatos karbantartásukról gondoskodni kell.

NYILATKOZAT

Alulírott

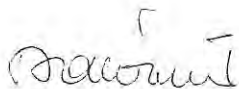
Balázs Lajos építésmérnök, településrendezési vezető tervező, a Somogy Megyei Építész Kamara tagja
(TT 1 14 - 057/2001),

Balázs Péter okleveles építésmérnök, vezető tervező, a Dél-Dunántúli Építész Kamara tagja
(É1 02 - 0520/2000)

a 4 / 2003. NKÖM rendelet 4 § e) pontjában foglaltak szerint nyilatkozunk, hogy a hatástanulmány megfelel az örökségvédelmi jogszabályokban és hatósági előírásokban foglaltaknak.

A tanulmány elkészítésére a 4 / 2003. NKÖM rendelet 6 § (1) b) pontjában meghatározott jogosultsággal rendelkezünk.

Kaposvár - Pécs 2003. szeptember 15.

Balázs Lajos

Balázs Péter

Régészeti fejezet

Értékelmérés

a.) régészetiileg védett területek

A település közigazgatási területén nincs külön rendeletben védetté nyilvánított lelőhely.

b.) nyilvántartott régészeti lelőhely és környezete

A község közigazgatási területe nagyjából a történelem teljes időszakán át lakott volt. Jelenleg az alábbi korú lelőhelyekről van ismeretünk:

- Rézkori (Balaton-Lásinja és Péceli) telep
- Bronzkori telep
- Bronzkori (mészbetétes) telep
- Kelta telep
- Népvándorlás kori (azon belül nem meghatározható korú) temető
- Avar temető
- Árpád-kori telep
- Későközépkori telep
- Későközépkori templom és temető
- Koraújkorai telep
- csontvázas (nem meghatározható korú) sírok és temető

A régészeti lelőhelyek jellegéből adódóan a pontos lokalizáció, még inkább pedig a pontos kiterjedés általában nem határozható meg pusztán a felszíni jelenségek alapján. Az adattári és szakirodalmi adatok, valamint az időjárási és terepviszonyok által lehetséges mértékig elvégzett helyszíni beazonosítások alapján jelenleg az azonosított lelőhelyekkel érintett területek az alábbiak:

A 05/1, 05/5-7, 05/8-10 helyszínrajz szerinti részei és a 0394 hrsz-ek; valamint a 0356, 0387; valamint a 0398, 0400 és 0406 hrsz területek kijelölt részei, és a belterület DNY-i sarka (a magassági pont környéke és a tőle ÉNy-ra futó út túloldala)

c.) Régészeti érdekű terület

Mivel a nyilvántartásban szereplő lelőhelyek egy része nem lokalizálható teljes bizonyossággal, azokat a területeket, ahol ezek, továbbá a földrajzi lehetőségekből adódóan egyéb lelőhelyek feltételezhetőek, régészeti érdekű területként kell kezelni. Ezek a jelen ismereteink szerint a következők:

a 0170, 0172, 0174, 0175, 0180/2-24, 0182/2-5; valamint a 0223, 0225/2-11, valamint a 0105-0107, a 0119, 0121, 0123, 0125, és a 0126/1,2 és a 0110/4,5 helyszínrajz szerinti részei; valamint a 0296/1, 0344, 0355 helyszínrajzon jelölt alrészletei; továbbá általában a Nagy-Koppány-, a Gerézdi-, az Andocsi- és a Nágocsi-patakok, a Fehér-Csárdai árok, valamint az ezekhez tartó árkok és vízfolyások mentén fekvő lankás domboldalak.

Hatásvizsgálat és javaslatok

A község külterületének a régészeti területekkel érintett részei javarészt szántók, részben gyeppel, néhány esetben erdővel és kertes kultúrákkal fedettek. Ugyanakkor a belterület egy kis része is lelőhellyel fedett. Régészeti szempontból alapvetően fontos, hogy minden lelőhelyet érintő munkálat esetében, továbbá minden olyan esetben, amikor lelet vagy jelenség kerül elő, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalt értesíteni kell.

a.) Szükségesnek tartjuk a fokozott régészeti védelemre tett javaslat megfontolását a veszélyeztetett lelőhelyek esetében. A lelőhelyek lokalizációjának jelenlegi megadása azonban remélhetőleg már önmagában is elősegíti a régészeti örökség hatékonyabb megőrzését a településen. A régészeti területek megfelelő kezelése – a felszín megtisztítása, a meglévő növényzet gondozása, környezet karbantartása, újabb talajbolygatások elkerülése, ill. kontrolláltsága – sokat segítene a lelőhelyek megfelelő állapotú fenntartásában.

b.) A nyilvántartott és azonosított lelőhelyek nagyobb része szántó; jelenleg részben tárcsázott tarló, kukorica és napraforgó. A szántás – különösen a mélyszántás, a talajlazítás – folyamatos állagromlást okoz az érintett lelőhelyekben, tartós, több évtizedes használat során pedig teljes megsemmisüléssel fenyeget. Ezeken a területeken a szántóként való használatot, mint az eddigi használati módot, korlátozni ugyan nem szükséges, de javasolt a művelési ág megváltoztatása olyan módon, hogy az a lelőhelyek tartós és további romlással nem járó fennmaradását garantálja: javasolt a gyeppel művelési ág és ennek megfelelően a füvesítés utáni legelőként való hasznosítás bevezetésének megfontolása.

A felszínen is látható, szétszántott jelenségek által mutatott súlyos károsodottság, végső megsemmisülésközeli állapot egyik lelőhely esetében sem látható, de a korábbi tevékenység során az avar temető már részben megsemmisült. A 0356 és 0387 hrsz-ú területeken a talajművelés temetőt bolygat, itt ezt kiemelten is javasolt olyan hasznosításra módosítani, ami a lelőhely állapotát nem változtatja meg. A veszélyeztetettség miatt itt javasolt a mielőbbi régészeti kutatás elvégzése.

A lelőhelyek egy kis része gyeppel fedett vagy gazos, enyhén bozotos terület (részben ilyen a belterületre eső ismeretlen korú temető is). Ezeket a lelőhelyeket jelenleg közvetlen veszély nem fenyegeti, de egy esetleges talajfeltörés, vagy tereprendezés során a lelőhelyeket bolygatás, ill. részbeni megsemmisülés érheti. Mivel a pontos kiterjedések kétségesek, a területeket érintő ilyen, a talaj bolygatásával is járó tevékenységek végzését ezért minden esetben külön engedélyhez kell kötni. A gyeppel, rét, legelő művelés, illetve a mocsaras, kákás területek a régészeti lelőhelyek állapotának háborítatlan megőrzése szempontjából kifejezetten kedvezőek. Épp ezért törekedni kell e felületek megőrzésére és lehetséges kiterjesztésére a régészeti lelőhelyeken és környezetükben. Tereprendezés, vagy művelési ág megváltoztatásának szándéka esetén azonban feltétlenül a KÖH előzetes engedélyét kell kérni.

A többi lelőhelyen jelenleg részben kertes művelés, illetve gyümölcsös, valamint erdővel borított. A kialakult használat valaha komoly károkat okozhatott a lelőhelyeken, további veszélyeztetést azonban csak az újabb ültetések jelentenek. A kertműveléshez, illetve az erdőgazdálkodáshoz általában kapcsolódó műveletek (pl. rigolírozás, szőlőirtás, új ültetvény telepítése, fásítás, tuskózás) a lelőhelyek részbeni bolygatásával vagy megsemmisítésével járhatnak. E tevékenységeket ezért lehetőleg kerülni kell. Amennyiben a művelés szempontjából ezek elkerülhetetlenek, s végzésük során régészeti jelenséget észlelnék, vagy leletek kerülnek elő, haladéktalanul értesíteni kell a területileg illetékes múzeumot és a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalt, ahol a további teendőkről nyilatkozni tudnak (várhatóan legalább régészeti felügyeletet rendelnek el). A részben erdővel fedett avar temető területén az eddigi bolygatás és megsemmisülés pontos mértéke nem ismert, de feltételezhető, hogy még vannak értékelhető jelenségek az erdő alatt. Épp ezért az erdőgazdálkodás során a területet érintő döntésekbe a KÖH illetékes területi irodáját be kell vonni.

A 0387 hrsz-ú területen friss diófa telepítés történt az elmúlt 1-2 évben. Ennek során az itt található középkori jelenségeket, köztük egy templomot és a körülötte elhelyezkedő temetőt súlyosan megbolygatták, a fiatal fák növekvő gyökérzete pedig olyan fokú veszélyeztetést jelent az épített örökségre, hogy az esetleg teljesen meg is fog semmisülni. Tekintettel a régészetileg érintett terület

kiterjedésére és a jelenségek jellegére (telep, templom és temető) elképzelhetetlen, hogy az eddig végzett bolygatás során ne került volna elő régészeti lelet és jelenség. A lelőhelyeken végzendő beruházások minden esetben a KÖH engedélyéhez kötöttek, az engedély megkérésének elmulasztása jogszabályokba ütközik és örökségvédelmi bírság kiszabásával jár. Régészeti lelőhely megbolygatása ugyanakkor a rongálás minősített esetének számít a BTK szerint (jogszabályi helyeket ld. alább). A fentiek okán nyomatékosan fel kell hívni az érintettek figyelmét kötelezettségeikre és tevékenységük várható következményeire. A károk felmérésére és a további szükséges beavatkozások mértékének megállapítására régészeti szondázó kutatás végzése javasolt. A további teendőkről a KÖH nyilatkozhat.

A belterületi részben található lelőhely csak részben beépített, de itt található egy vízmű telep is. Mivel a lelőhely pontos kiterjedése nem megállapított, sem az eddigi bolygatottság, sem az északról történő beépítés, sem a D-ről esetleg ebbe az irányba kiterjeszthető jelenlegi temető veszélyeztető hatása nem mérhető fel jelenleg. Épp ezért az ilyen lelőhellyel érintett, részben már beépített, de különösen a belterületi területeken és azok környezetében azokat az építési munkálatokat, melyek a talajt 30 cm-nél mélyebben bolygatják (pl. pince-, kerítés-, vagy házalap ásása, közművek – víz, villany, gáz, szennyvíz, telekommunikációs vezeték, stb. – vezetése, tereprendezés, oszlopállítás, stb.), csak a KÖH előzetes szakhatósági állásfoglalása alapján lehet és szabad engedélyezni. Javasolt minden esetben legalább a régészeti felügyelet biztosítása.

c.) A nyilvántartott lelőhelyek egy részének pontos lokalizációja, kiterjedése és bolygatottságának mértéke nem volt egyértelműen meghatározható, ezért csak régészeti érdekű területként lehetett őket számításba venni. Mivel ezeken a részeken a lelőhelyek megléte valószínű, lokalizációjuk azonban bizonytalan, a hatások is nehezebben kalkulálhatók. A régészeti érdekű területeken zajló szántás és erdőgazdálkodás lelőhelyekre gyakorolt hatása fent már említésre került. Nem tudni viszont, hogy egy adott területen a felszín azért nem tartalmaz jelenleg lelőhelyre utaló leleteket, mert a bolygatás nem érte el eddig az ehhez szükséges mértéket, vagy éppen már teljesen megsemmisítette a jelenségeket. A jelen használatból ezért eltérni nem kell, jelenségek, vagy leletek észlelése esetén azonban értesíteni kell a Hivatalt, hogy a lokalizáció alapján a lelőhelyet fel tudja venni nyilvántartásába. A lelőhely jellegétől függően a további teendőket a Hivatal tudja majd meghatározni. Amennyiben ezeken a területeken belül azonosítani sikerül a konkrét lelőhelyeket, azokra a továbbiakban a nyilvántartott régészeti lelőhelyekre vonatkozó szabályok és eljárások vonatkoznak. Újabb földmunkával járó építkezés ezért egyik ilyen területen sem javasolt. Egy-egy nagyobb területet érintő beruházás esetén pedig célszerű külön hatásvizsgálat készíttetése. Az elsősorban ú.n. non-destruktív metodológiák (légifotó, teljes felületet érintő szisztematikus terepbejárás, geofizikai felmérés) alkalmazásával a lelőhelyek azonosítása, kiterjedése és jellege viszonylag jól meghatározható. Egy konkrét tervezés megkezdésekor ezért mindenképp értesíteni kell a KÖH területileg illetékes irodáját.

Amennyiben a régészeti érdekű területeken kívül kerülne elő lelet vagy jelenség, akkor az alább részletesen is leírt jogszabályok szerint kell eljárni.

A régészettel érintett területeken követendő eljárás, jogok és kötelezettségek

(Vonatkozó hatályos jogszabályok és tartalmuk)

a.) Védett régészeti területen bármilyen, a talajt 30 cm-nél mélyebben bolygató tevékenység végzéséhez a KÖH hatósági engedélye szükséges függetlenül az adott beruházást egyébként engedélyező államigazgatási szerv engedélyétől. A KÖH határozatának hiányában semmilyen munka nem végezhető. (2001. évi LXIV. tv. 63. § (2)a). Egyebekben mindenben az adott területre a régészeti védelmet elrendelő miniszteri rendeletben foglaltakat kell követni és betartani.

b.) A nyilvántartott régészeti lelőhelyek esetében minden az eddigi használattól eltérő hasznosításhoz, építkezéshez a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (KÖH) előzetes (hatósági vagy szakhatósági) engedélye szükséges (2001. évi LXIV. tv. 63. § (2)a és (4)a). Ezért már a tervezés előtt érdemes a hivatal előzetes nyilatkozatát kérni (2001. évi LXIV. tv. 65. § (1)), hogy az adott beruházáshoz, hasznosításhoz (pl. építkezés, művelési ág változtatása, belterületbe vonás, stb.) hozzá fognak-e járulni, s ha igen, akkor milyen feltételekkel. A beruházás feltételeként esetleg előírt régészeti feltárás költségei ez esetben a beruházót terhelik, mivel az ő érdeke a már ismert lelőhely megbolygatása (2001. évi LXIV. tv. 22. és 23. §; 18/2001 NKÖM rendelet 14. §). Az ilyen területeket ezért a talaj 30 cm mélységet meghaladó bolygatásával járó tevékenységekkel vagy beruházásokkal (pl. építkezések) lehetőleg el kell kerülni, amennyiben pedig a beruházás máshol nem valósítható meg, vagy ez esetben a költségek aránytalanul megnövekednének, akkor a lelőhelyet előzetesen fel kell tární. A lelőhely jelenlegi használati módját csak akkor kell korlátozni, ha annak folytatásától a lelőhely súlyosan károsodhat, vagy fennáll a megsemmisülés veszélye. Lelőhelyen engedéllyel végzett tevékenység során nem várt esetben előkerülő jelenség vagy lelet előkerülésekor – a jogszabályokkal összhangban – a végzett tevékenységet e területeken is azonnal fel kell függeszteni, s a területileg illetékes múzeum, ill. a KÖH nyilatkozatát kell kérni a további teendőkről. A kutatás költsége ilyenkor is a bolygatást okozó tevékenység végzőjét terheli, de más forrásokat is be lehet vonni. A hivatalnak a munka felfüggesztése esetén lehetősége van kártérítés fizetésére, kisajátítás kezdeményezésére, vagy régészeti védelem megindítására.

A régészeti lelőhelyben vagy a leletekben okozott kár, illetve ezek megsemmisítése büntetendő cselekmény (BTK hatálya alá esik), továbbá örökségvédelmi bírság kirovását eredményezi (2001. évi LXIV. tv. 82-85§; 191/2001 Kormányrendelet)

c.) A talajt 30 cm-nél mélyebben megbolygató beruházás előtt kívánatos a teljes régészeti terepbejárás elvégzése, a talaj gépi vagy kézi megnyitásokor pedig lehetőleg régész jelenlétének biztosítása. Lelőhely előkerülése esetén szakszerű feltárást kell végezni, s amennyiben a lelőhely olyan egyedi jelentőséggel bírna, hogy annak megsemmisítését mindenképpen el kell kerülni, akkor az adott beruházást más területen kell kivitelezni. A fenti elvárások biztosítása érdekében ezeken a régészeti érdekű és régészetiileg érintett területeken – a jogszabályokkal összhangban – a beruházások terveit lehetőleg minél korábbi tervezési fázisban a Kulturális Örökségvédelmi Hivatallal is érdemes véleményeztetni. A KÖH részéről kiemelt figyelmet érdemelnek az e területre vonatkozóan beadott dokumentumok. Bár jelenleg nem ismert e területek konkrét régészeti érintettsége, fokozott figyelemmel kell kísérni a fejlesztéseket, hogy nem kerül-e elő munka közben régészeti lelet vagy objektum. Ezért a kivitelezés során helyszíni szemle javasolt, amihez a munka megkezdéséről a beruházó tájékoztassa az illetékes régészeti szervet. Amennyiben ezeken a hivatalosan nem nyilvántartott régészeti lelőhelyeken régészeti jelenség vagy lelet kerül elő, az örökségvédelmi törvény és végrehajtási rendeletei előírásai szerint kell eljárni. A tevékenységet abba kell hagyni, és a helyszín vagy lelet őrzése mellett értesíteni kell a jegyzőt, aki a múzeum és a KÖH szakmai bevonásáról köteles gondoskodni. A bejelentési kötelezettség a felfedezőt, az ingatlan tulajdonosát, az építetőt és a kivitelezőt egyaránt terheli! A múzeum 24 órán belül írásban köteles nyilatkozni a munka folytathatóságáról. A szükséges beavatkozás költségeit (amennyiben időközben a KÖH nem regisztrált lelőhelyet a helyszínen) a feltáráshoz jogosult szerv köteles állni (2001. évi LXIV. tv. 24. és 25. §; 18/2001 NKÖM rendelet 15. §). A lelet, ill. a lelőhely bejelentőjét jutalom illeti meg (2001. évi LXIV. tv. 26. §; 18/2001 NKÖM rendelet 16. §). A régészeti lelőhelyben vagy a leletekben okozott kár, illetve ezek megsemmisítése büntetendő cselekmény (BTK hatálya alá esik), továbbá örökségvédelmi bírság kirovását eredményezi (2001. évi LXIV. tv. 82-85§; 191/2001 Kormányrendelet).

A KÖH a 4/2003 (II.20.) NKÖM rendeletben foglalt esetekben és tartalommal örökségvédelmi hatástanulmány elkészítéséhez kötheti szakhatósági állásfoglalásának megadását. Ez vonatkozik egyrészt a már ismert lelőhelyekre, másrészt a nagyobb felületet érintő beruházásokra bármely területen. A tanulmány elkészítése a beruházót terheli, készítésére a nevezett rendeletben feljogosítottak vállalkozhatnak.

Régészeti érintettség és a tervezés:

Megjegyzendő, hogy a talaj bolygatásával járó tevékenységek során régészeti szempontból kiemelten vizsgálendő területek általában véve a tervezett aszfaltos utak építésével érintett területek, belterületbe vonni kívánt új területek, ipari hasznosításra kiszemelt területek, egyéb beépítésre szánt területek, ill. az erdősíteni vagy vízzel elárasztani tervezett földrészletek. Ezeken a területeken beruházás tervezése esetén, már a tervezés legelején javasolt a KÖH előzetes állásfoglalásának beszerzése. Ebben a hivatal nyilatkozni tud arról, hogy az érintett területen időközben vett-e nyilvántartásba régészeti lelőhelyet, illetve hogy az adott beruházás megvalósításához milyen feltételekkel fog majd hozzájárulni. A KÖH állásfoglalásának kialakításához a 4/2003 (II.20.) NKÖM rendelettel összhangban elrendelheti örökségvédelmi hatástanulmány elkészítését.

A jelen hatástanulmány a készítés időpontjában rendelkezésre álló adatok alapján készült. A község területén időközben előkerülő lelőhelyekről a KÖH vezet közhiteles nyilvántartást. Javasolt minden tervezett beruházás előtt a lelőhellyel való érintettségről időben meggyőződni.

A HÉSZ-be javasolt szövegrész:

„Régészeti érintettség esetén a 2001. évi LXIV. törvény és a hozzá kapcsolódó rendeletek alapján kell eljárni. Minden nyilvántartott régészeti lelőhelyet érintő, a talajt 30 cm-nél mélyebben bolygató munkavégzéshez a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (KÖH) előzetes engedélye szükséges. A régészeti érdekű területeken tervezett munkálatok esetében a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalt véleményező szervként be kell vonni még a tervezés fázisában. Minden olyan esetben, amikor lelet vagy jelenség kerül elő, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalt értesíteni kell. A nagy felületeket érintő beruházások előtt a KÖH hatásvizsgálat készítését írhatja elő. A régészeti örökséget érintő kérdésekben a rendezési tervhez készített hatástanulmányban foglaltak az irányadók.”

NYILATKOZAT

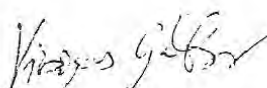
Alulírott, **Virágos Gábor**, régész, nyilatkozom, hogy a 4/2001 (II. 20.) NKÖM rendelet 6. § (1) bekezdésének a) pontja szerinti előírásnak megfelelően szerepelek az adott örökségvédelmi területre vonatkozó szakértői névjegyzékben (mind a régészeti lelőhelyvédelem, mind a műemlékvédelem szakterületen), valamint a nevezett jogszabályi hely (2) bekezdésében foglalt előírásnak megfelelően rendelkezem régész szakirányú felsőfokú végzettséggel.

Régész diploma száma: 1154/96 (ELTE-BTK)

Szakértői engedély száma: 2.2.2/367/01. Sz-354/2001. (NKÖM)

Az általam ellenjegyzett örökségvédelmi hatástanulmány (Somogyacsa), illetve annak általam jegyzett részei az örökségvédelmi jogszabályokkal és a hatósági előírásokkal összhangban készültek, a tanulmányban szereplő tervezett megoldásokra vonatkozó javaslatok azoknak mindenben megfelelnek.

2003. október 30.

dr. Virágos Gábor

HELYI VÉDELEM
- FÉNYKÉPES TABLÓK -

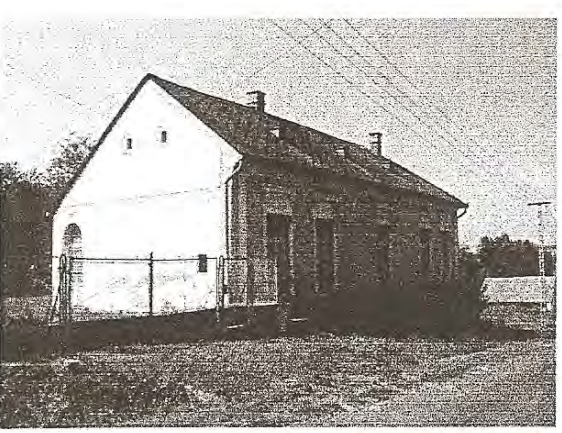
SOMOGYACSA

RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM	KOSSUTH LAJOS U. - 268 HRSZ
<u>leírás:</u> Későbarokk templom a falu főutcájában. Épült a 18. század végén. A helytörténeti leírásokból és a tájolásából arra lehet következtetni, hogy egy korábbi templom helyén (alapjaira) épült. <u>védendő érték:</u> A teljes építmény (külseje és belső tere). <u>javasolt teendők:</u> Állapotrögzítő dokumentáció készíttetése, mely alapján meghatározhatók az esetleges tennivalók (felújítási feladatok, műemléki védelem vizsgálata). Változatlan használat, folyamatos karbantartás. <u>védettség:</u> he 1 / m	

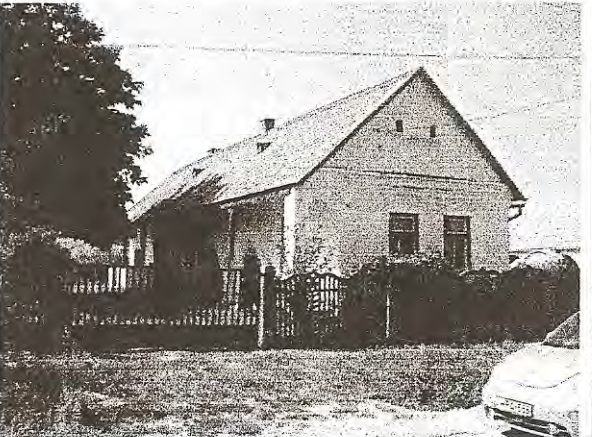
SZENT MÁRTON KÁPOLNA	-GERÉZDPUSZTA - 0355 / 45 HRSZ
<u>leírás:</u> Klasszicizáló stílusjegyeket magán hordozó kápolna Gerézdpuszta „bejáratánál”. Épült 1892-ben. <u>védendő érték:</u> A teljes építmény (külseje és belső tere). <u>javasolt teendők:</u> Állapotrögzítő dokumentáció készíttetése, mely alapján meghatározhatók az esetleges tennivalók (felújítási feladatok, műemléki védelem vizsgálata). Változatlan használat, folyamatos karbantartás. <u>védettség:</u> he 1 - 1	

LAKÓÉPÜLET	KOSSUTH LAJOS U. 219 - 13 HRSZ
<u>leírás:</u> Faoszlopos tornácos oromfalas vakolatdíszes lakóépület. <u>védendő érték:</u> Épülettömeg, utcai oromfal, tornácos homlokzat. <u>változtatási lehetőségek:</u> A he 2 - 2 védettség általános előírásai szerint. Keresztszárny két tornáczmező elhagyása után létesíthető. A tetőhéjalás cserépfedésre cserélendő.	

LAKÓÉPÜLET	KOSSUTH LAJOS U. 220. - 14 HRSZ
<u>leírás:</u> Faoszlopos tornácos oromfalas vakolatdíszes lakóépület. <u>védendő érték:</u> Épülettömeg, utcai oromfal, tornácos homlokzat. <u>változtatási lehetőségek:</u> A he 2 - 2 védettség általános előírásai szerint. Keresztszárny két tornáczmező elhagyása után létesíthető. A féltetős toldás bontandó, a tetőhéjalás cserépfedésre cserélendő.	

LAKÓÉPÜLET	KOSSUTH LAJOS U. - 44 HRSZ
<u>leírás:</u> Utcával párhuzamos nyeregtetős lakóépület belső tornáccal, keramittégla homlokzatburkolattal. <u>védendő érték:</u> Épülettömeg, utcai és déli homlokzat . <u>változtatási lehetőségek:</u> A he 2 - 3 védettség általános előírásai szerint. Az épület tetőtere beépíthető, udvari szárny létesíthető az északi oldalon. A tetőhéjalás cserépfedésre cserélendő.	

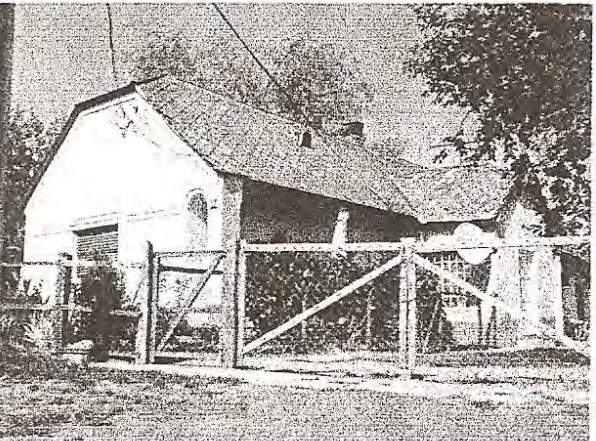
LAKÓÉPÜLET	KOSSUTH LAJOS U. 206. - 45 HRSZ
<u>leírás:</u> Faoszlopos tornácos széles csonkakontyos lakóépület. <u>védendő érték:</u> Épülettömeg, utcai és a tornácos homlokzat, a tetőidom (csonka konty aránya). <u>változtatási lehetőségek:</u> A he 2 - 1 védetség általános előírásai szerint. Keresztzárny nem létesíthető.	

LAKÓÉPÜLET	KOSSUTH LAJOS U. 191. - 59 HRSZ
<u>leírás:</u> Faoszlopos tornácos oromfalas vakolatdíszes lakóépület. <u>védendő érték:</u> Épülettömeg, utcai oromfal, tornácos homlokzat. <u>változtatási lehetőségek:</u> A he 2 - 2 védetség általános előírásai szerint. Keresztzárny két tornácmező elhagyása után létesíthető. A tetőhéjalás cserépfedésre cserélendő.	

LAKÓÉPÜLET	ADY ENDRE U. 104. - 190 HRSZ
<u>leírás:</u> Oromfalas tornác nélküli lakóépület. <u>védendő érték:</u> Épülettömeg, utcai és déli homlokzat . <u>változtatási lehetőségek:</u> A he 2 - 2 védetség általános előírásai szerint. Keresztzárny 6 méter elhagyása után létesíthető. A tetőhéjalás cserépfedésre cserélendő.	

LAKÓÉPÜLET	ADY ENDRE U. 98. - 184 HRSZ
<u>leírás:</u> Oromfalas, tornác nélküli lakóépület, mögötte és vele szemben gazdasági épületek. <u>védendő érték:</u> Épülettömeg, utcai és udvar felé néző homlokzatai, a tetőidomok. <u>változtatási lehetőségek:</u> Lakóépület a he 2 - 2, gazdaság épületek he 2 - 1 védetség általános előírásai szerint. Keresztszárny 6 méter elhagyása után létesíthető.	

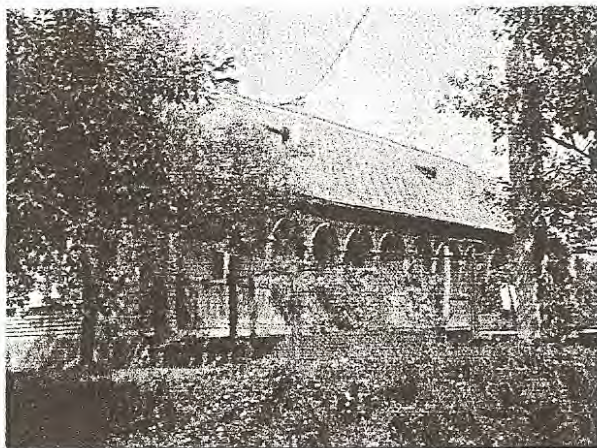
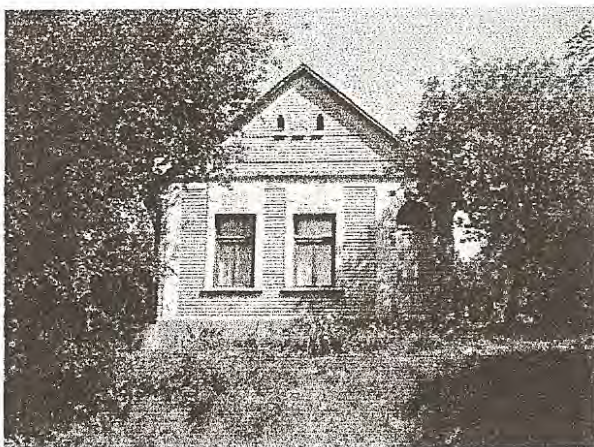
LAKÓÉPÜLET	TÁNCSICS MIHÁLY U. 60. - 213 HRSZ
<u>leírás:</u> Csonkakontyos falazott oszlopos tornácos lakóépület keresztszárnyal. <u>védendő érték:</u> Épülettömeg, utcai és tornácos homlokzat. <u>változtatási lehetőségek:</u> A he 2 - 1 védetség általános előírásai szerint. A tetőhéjalás cserépfedésre cserélendő.	

LAKÓÉPÜLET	TÁNCICS MIHÁLY U. 57. - 216 HRSZ
<u>leírás:</u> Falazott pilléres tornácos, oromfalas, vakolatdíszes lakóépület. <u>védendő érték:</u> Épülettömeg, utcai és a tornácos homlokzat. <u>változtatási lehetőségek:</u> A he 2 - 2 védetség általános előírásai szerint. Keresztszárny két tornácmező elhagyása után létesíthető.	

LAKÓÉPÜLET	TÁNCICS MIHÁLY U. 44. - 238 HRSZ
<u>leírás:</u> Faoszlopos tornácos csanakontyos lakóépület. <u>védendő érték:</u> Épülettömeg, utcai tetőidom, tornácos homlokzat. <u>változtatási lehetőségek:</u> A he 2 - 2 védetség általános előírásai szerint. Keresztszárny két tornácmező elhagyása után létesíthető.	

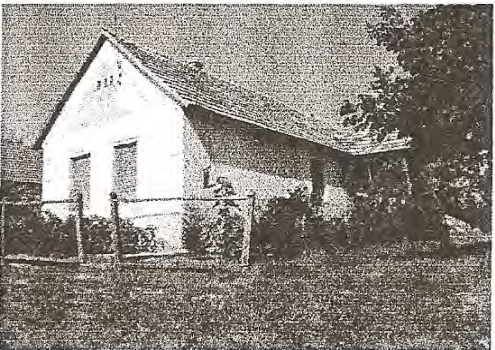
LAKÓÉPÜLET	TÁNCICS MIHÁLY U. 40. - 243 HRSZ
<u>leírás:</u> Faoszlopos tornácos oromfalas lakóépület. <u>védendő érték:</u> Épülettömeg, utcai és tornácos homlokzat. <u>változtatási lehetőségek:</u> A he 2 - 2 védetség általános előírásai szerint. Keresztszárny két tornácmező elhagyása után létesíthető. A féltetős toldás bontandó.	

LAKÓÉPÜLET	KOSSUTH LAJOS U. 7. - 279 HRSZ
<u>leírás:</u> Díszített faoszlopos tornácos, oromfalas lakóépület, utcai homlokzatán sárga klinkertégla burkolattal. <u>védendő érték:</u> Épülettömeg, utcai és tornácos homlokzat, tetőidom. <u>változtatási lehetőségek:</u> Lakóépület a he 2 - 1 védetség általános előírásai szerint. Keresztszárny nem létesíthető.	

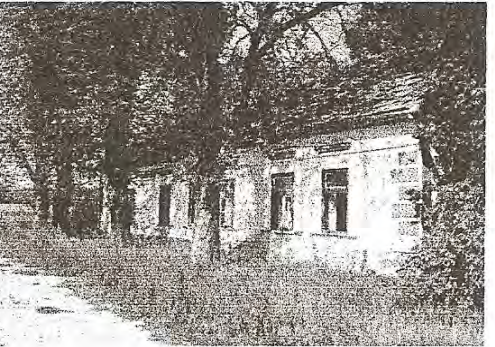

LAKÓÉPÜLET	TÁNCICS MIHÁLY U. 39. - 244 HRSZ
<u>leírás:</u> Oromfalas falazott oszlopos tornácos lakóépület. <u>védendő érték:</u> Épülettömeg, utcai és tornácos homlokzat. <u>változtatási lehetőségek:</u> A he 2 - 1 védetség általános előírásai szerint. Keresztszárny nem építhető A tetőhéjalás cserépfedésre cserélendő.	

LAKÓÉPÜLET	RÁKÓCZI U. - 0355 / 31 HRSZ
<u>leírás:</u> Falazott pilléres tornácos oromfalas vakolatdíszes lakóépület. <u>védendő érték:</u> Épülettömeg, utcai oromfal, tornácos homlokzat. <u>változtatási lehetőségek:</u> A he 2 - 2 védetség általános előírásai szerint. Keresztszárm két tornácmező elhagyása után létesíthető.	

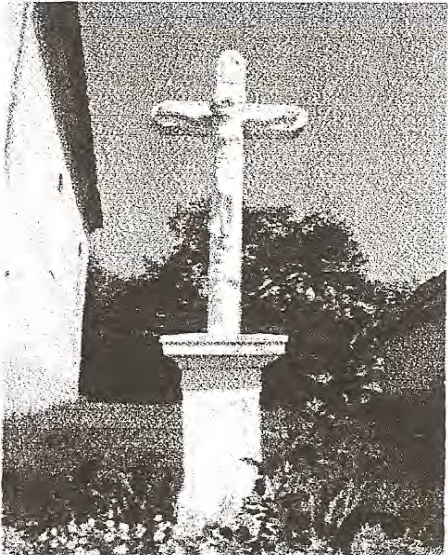
LAKÓÉPÜLET	RÁKÓCZI U. 4. - 0355 / 35 HRSZ
<u>leírás:</u> Tornác nélküli oromfalas lakóépület, díszes faszerkezetes ámbitussal. <u>védendő érték:</u> Épülettömeg, utcai és déli homlokzat. <u>változtatási lehetőségek:</u> A he 2 - 1 védetség általános előírásai szerint. Keresztszárm nem létesíthető.	

KÚRIA	RÁKÓCZI U. - 0355 / 43 HRSZ
<u>leírás:</u> „L” alaprajzú volt kúria és gazdasági épület. <u>védendő érték:</u> Telepítés, épülettömeg és az épület előtt (közterületen) álló 3 db platánfa. <u>változtatási lehetőségek:</u> A he 2 - 3 védetség általános előírásai szerint. Az épület tetőtere beépíthető, újabb szárny a keleti oldalon a fő épülettömeggel párhuzamosan építhető	

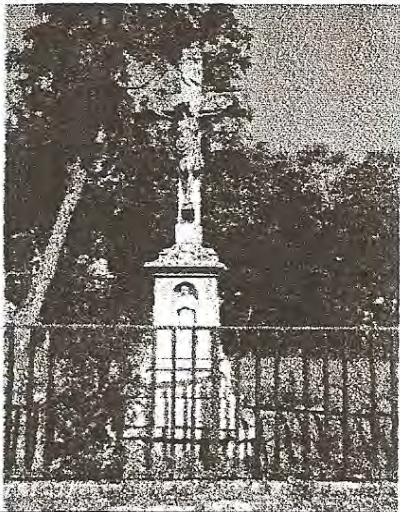
„GESZTENYÉS” KOCSMA	RÁKÓCZI U. - 0355 / 43 HRSZ
<u>leírás:</u> „L” alaprajzú volt vendégfogadó épület. <u>védendő érték:</u> Telepítés, épülettömeg és az épület előtt (közterületen) álló 4 db gesztenyefa. <u>változtatási lehetőségek:</u> A he 2 - 3 védetség általános előírásai szerint. Az épület tetőtere beépíthető, újabb szárny a keleti oldalon a fő épülettömeggel párhuzamosan építhető	

ÚTMENTI KŐKERESZT	KÜLTERÜLET - 0281 HRSZ
<u>leírás:</u> Kőkereszt a falu mellett húzódó országút és a faluba vezető bekötő út csomópontjában. Környezete természetes, gondozott. <u>védendő érték:</u> A teljes építmény. <u>változtatási lehetőségek:</u> A kereszt megőrzendő jelenlegi állapotában. Változatlan használat, folyamatos karbantartás.	

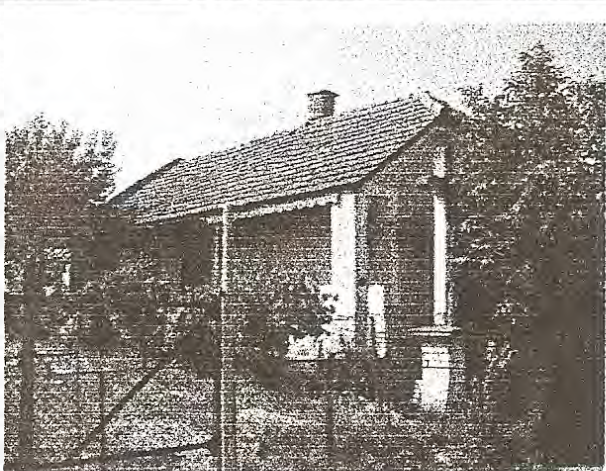
KÁLVÁRIADOMB	KOSSUTH LAJOS U. - 285 HRSZ
<u>leírás:</u> Kálváriadomb a falu főutcájában, a település „kapujában”. A dombtetőn hármaskereszt, kétoldalt stációk, mögöttük gesztenyefa sor. <u>védendő érték:</u> Az teljes építmény együttes és a környező növényzet. <u>változtatási lehetőségek:</u> Megőrzendő jelenlegi állapotában. Változatlan használat, folyamatos karbantartás.	

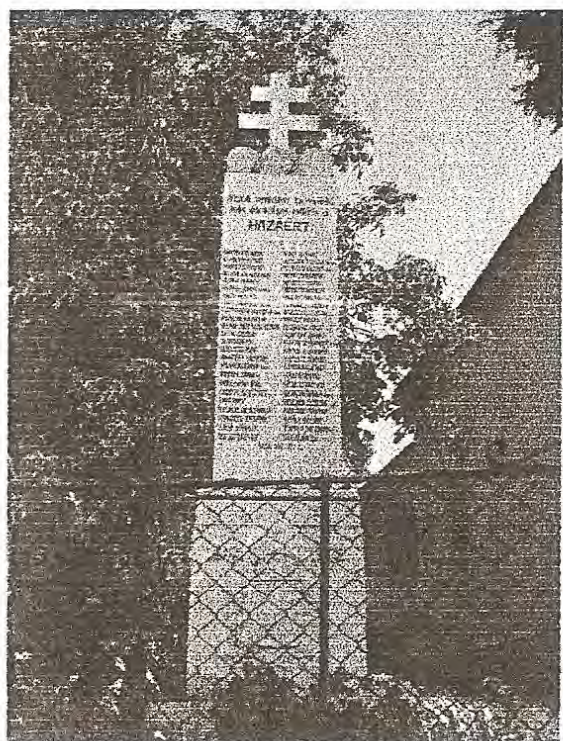
KŐKERESZT A TEMPLOMKERTBEN	KOSSUTH LAJOS U. - 268 HRSZ
<u>leírás:</u> Kőkereszt a templomkertben a templomtól délre. Környezete gondozott. <u>védendő érték:</u> Az építmény együttes, melybe a templom, a kereszt, és a világháborús emlékmű tartozik. <u>változtatási lehetőségek:</u> A kereszt megőrzendő jelenlegi állapotában. Változatlan használat, folyamatos karbantartás.	

ÚTMENTI KŐKERESZT	KÜLTERÜLET - 0355 / 82 HRSZ
<u>leírás:</u> Kőkereszt a falu mellett húzódó országút és a gerézdi bekötő út csomópontjában. Könyezete természetes, gondozott. <u>védendő érték:</u> A teljes építmény. <u>változtatási lehetőségek:</u> A kereszt megőrzendő jelenlegi állapotában. Változtatlan használat, folyamatos karbantartás.	

KŐKERESZT	RÁKÓCZI U. - 0355 / 34 HRSZ
<u>leírás:</u> Kőkereszt a gerézdpusztai lakóépületek közötti üres telken. <u>védendő érték:</u> Az teljes építmény <u>változtatási lehetőségek:</u> Megőrzendő jelenlegi állapotában. Változtatlan használat, folyamatos karbantartás.	

KŐKERESZT A TEMPLOM MELLETT	RÁKÓCZI U. - 0355 / 45 HRSZ
<u>leírás:</u> Kőkereszt a gerézdi kápolna mellett. Könyezete gondozott. <u>védendő érték:</u> Az építmény együttes és környező növényzet. <u>változtatási lehetőségek:</u> A kereszt megőrzendő jelenlegi állapotában. Változtatlan használat, folyamatos karbantartás.	

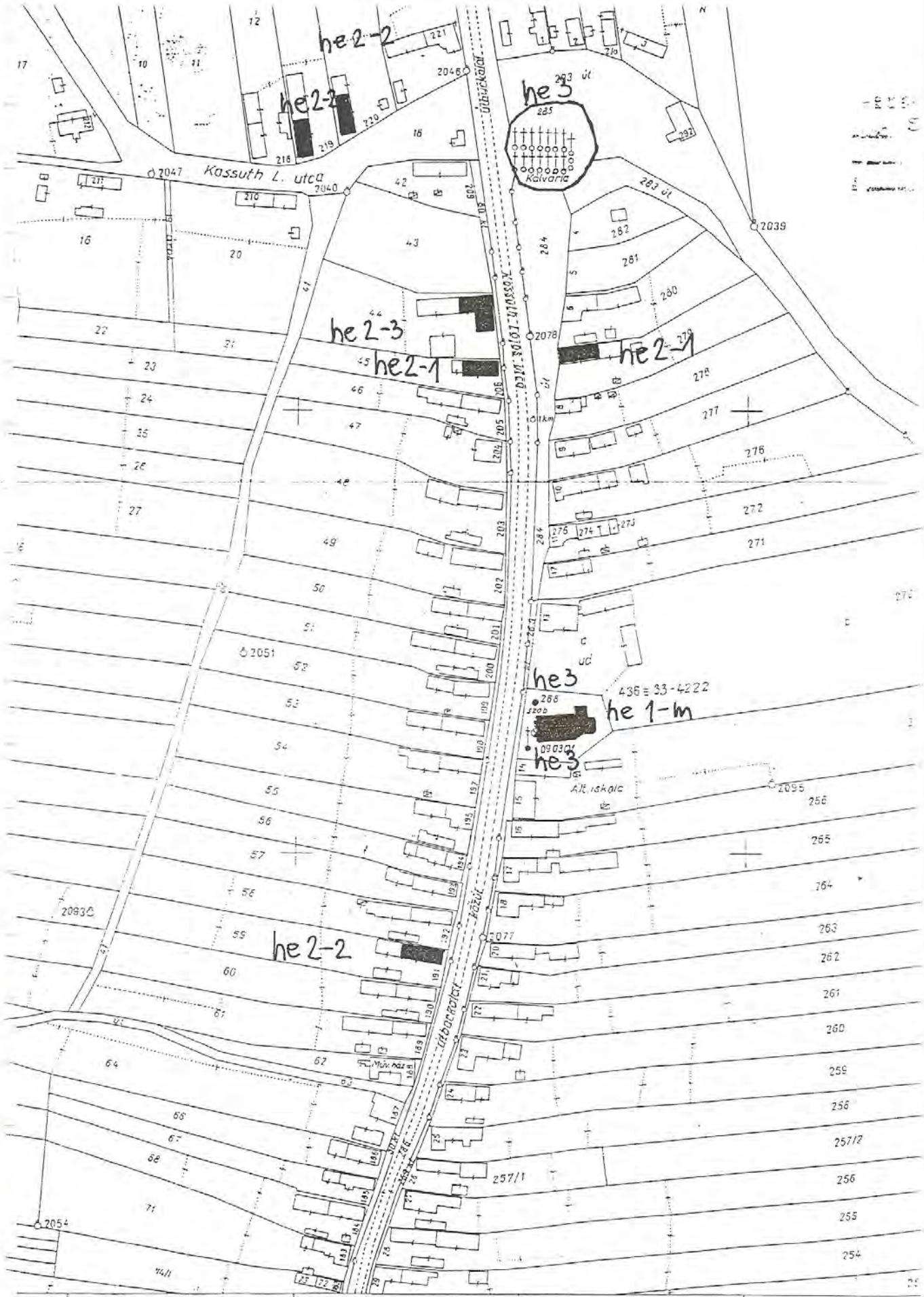
KŐKERESZT	KOSSUTH LAJOS U. 175. - 81 HRSZ
<u>leírás:</u> Kőkereszt a lakóépület előkertjében. Környezete természetes, gondozott. <u>védendő érték:</u> A teljes építmény. <u>változtatási lehetőségek:</u> A kereszt megőrzendő jelenlegi állapotában. Változtatlan használat, folyamatos karbantartás.	

KŐKERESZT A TEMPLOM MELLETT	KOSSUTH LAJOS U. - 268 HRSZ
<u>leírás:</u> Első világháborús emlékmű a templomkertben. <u>védendő érték:</u> Az teljes építmény együttes és a környező növényzet. <u>változtatási lehetőségek:</u> Megőrzendő jelenlegi állapotában. Változtatlan használat, folyamatos karbantartás.	

HELYI ÉPÍTÉSZETI VÉDELEM
RÉGÉSZETI SZEMPONTBÓL ÉRINTETT TERÜLETEK
- HELYSZÍNRAJZOK -

SOMOGYACSA

2003.

he3

he2-1

he2-2

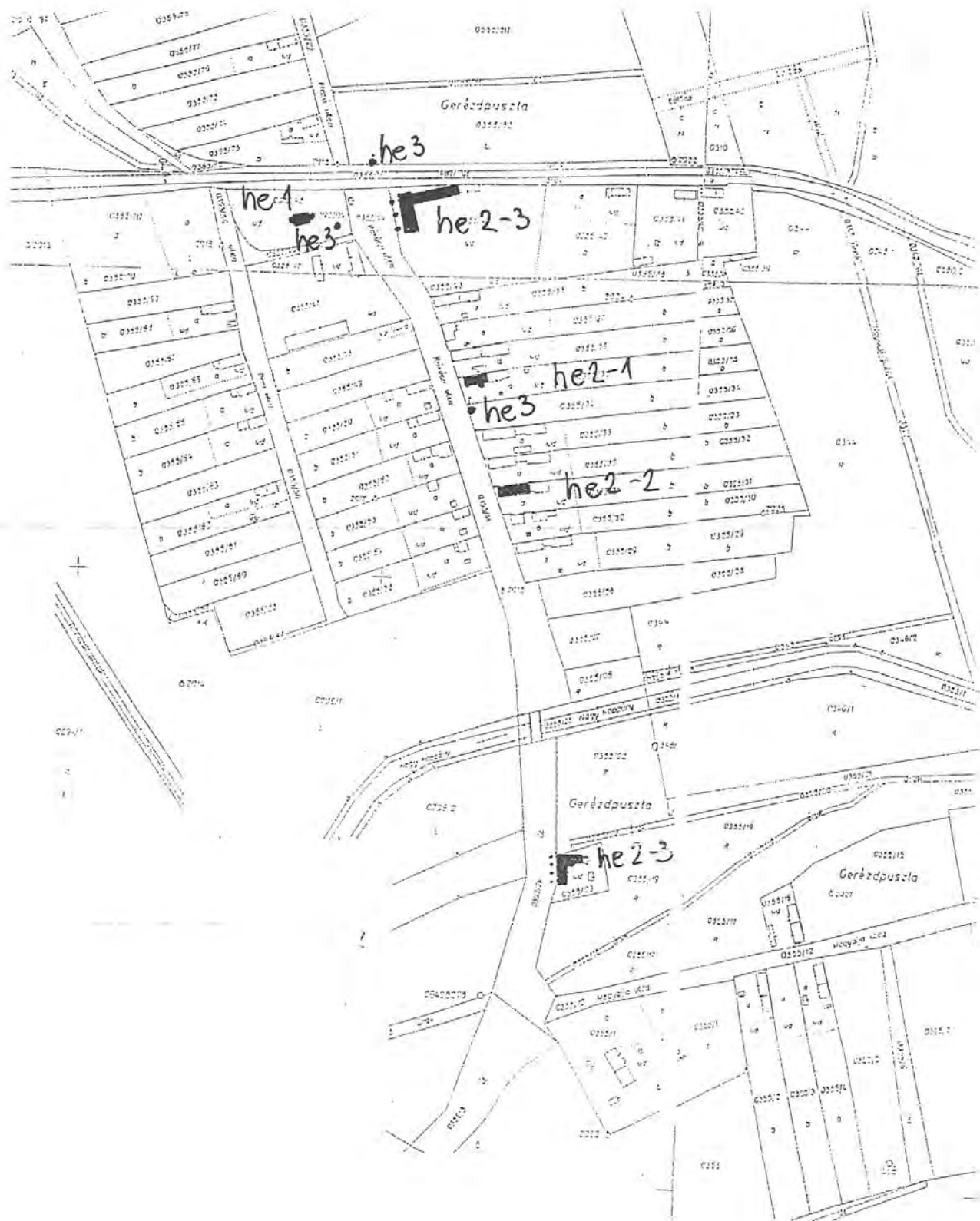
he2-2

he2-2

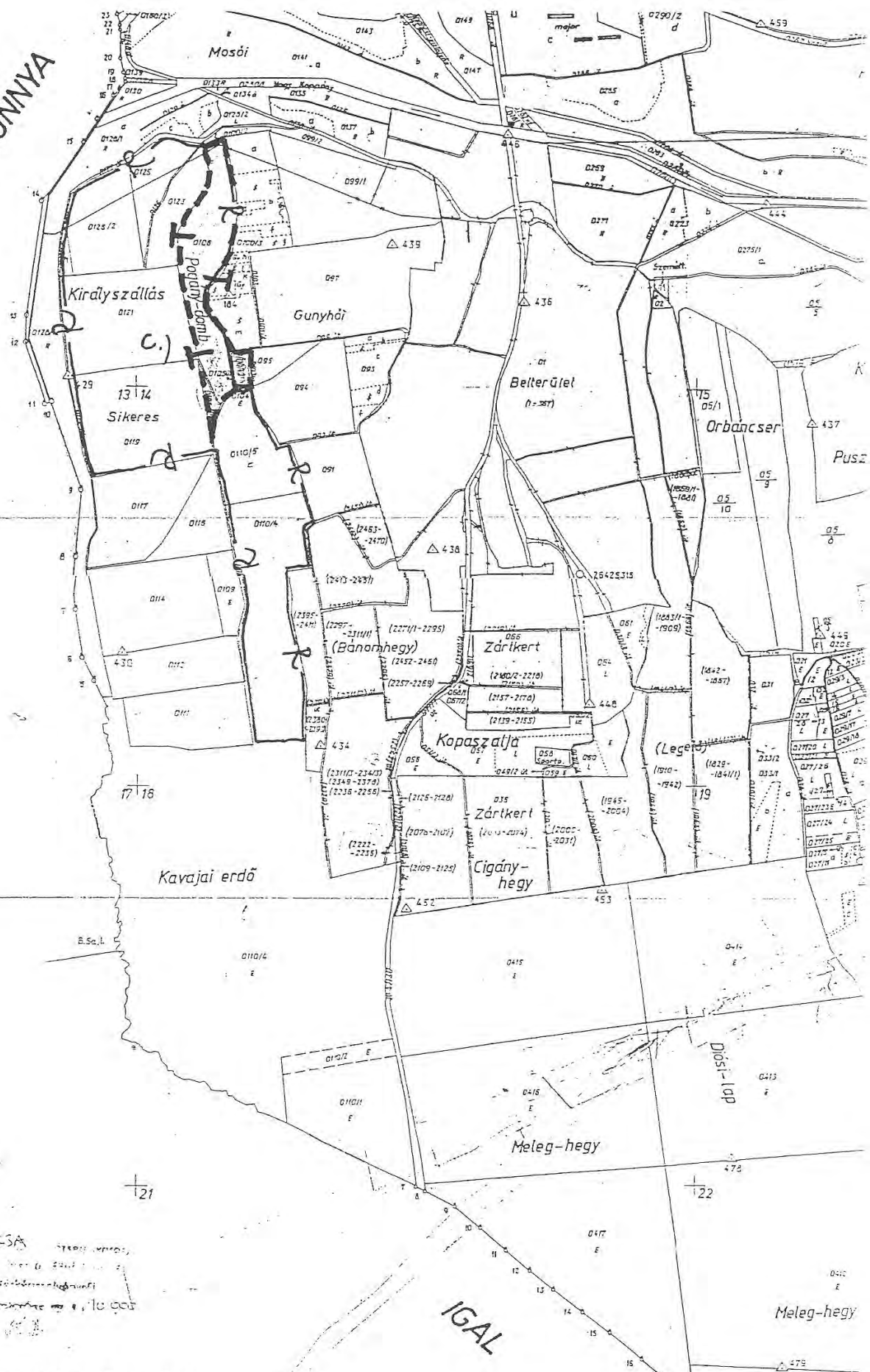
he2-2

2071 152 Ady Endre utca 2070

26425315

BONNYA

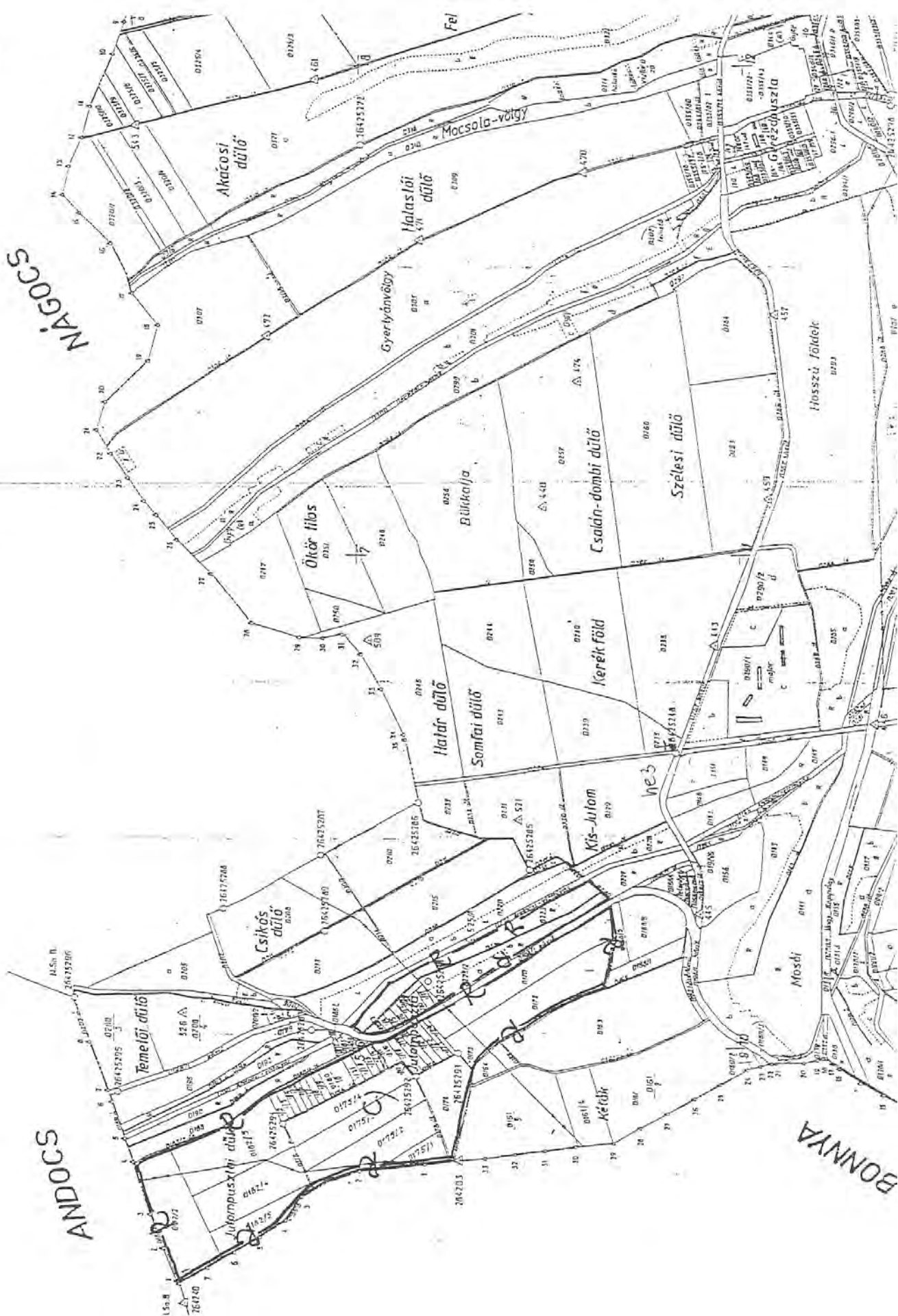
1955. évi
Közlöny
1955. évi
Közlöny
1955. évi
Közlöny

Impontból átvehetőnek találtuk.
Jai. Földhivatal

NAGÓCS

ANDOCS

BONNYA

[illegible]

Kósadombi erdő

Förös

Diósi-1cp

 $\tilde{O}P.$

2/10/10

25/5

and

Συνγροί

Beller Giel

Orbiter

Pusztaszen/egyútviz

b) $KIS \rightarrow SII \ddot{U}$

Puzosia

127
Sârrêl

Būki kūl

7814
12412 L 025.447

05201 (P. 5527)

7
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840

2017

Cigány-hegy

227012-5971351 JPZ

22-10222) (22794-22795) (22796-22797) (22798-22799) (22800-22801) (22802-22803) (22804-22805) (22806-22807) (22808-22809) (22810-22811) (22812-22813) (22814-22815) (22816-22817) (22818-22819) (22820-22821) (22822-22823) (22824-22825) (22826-22827) (22828-22829) (22830-22831) (22832-22833) (22834-22835) (22836-22837) (22838-22839) (22840-22841) (22842-22843) (22844-22845) (22846-22847) (22848-22849) (22850-22851) (22852-22853) (22854-22855) (22856-22857) (22858-22859) (22860-22861) (22862-22863) (22864-22865) (22866-22867) (22868-22869) (22870-22871) (22872-22873) (22874-22875) (22876-22877) (22878-22879) (22880-22881) (22882-22883) (22884-22885) (22886-22887) (22888-22889) (22890-22891) (22892-22893) (22894-22895) (22896-22897) (22898-22899) (22900-22901) (22902-22903) (22904-22905) (22906-22907) (22908-22909) (22910-22911) (22912-22913) (22914-22915) (22916-22917) (22918-22919) (22920-22921) (22922-22923) (22924-22925) (22926-22927) (22928-22929) (22930-22931) (22932-22933) (22934-22935) (22936-22937) (22938-22939) (22940-22941) (22942-22943) (22944-22945) (22946-22947) (22948-22949) (22950-22951) (22952-22953) (22954-22955) (22956-22957) (22958-22959) (22960-22961) (22962-22963) (22964-22965) (22966-22967) (22968-22969) (22970-22971) (22972-22973) (22974-22975) (22976-22977) (22978-22979) (22980-22981) (22982-22983) (22984-22985) (22986-22987) (22988-22989) (22990-22991) (22992-22993) (22994-22995) (22996-22997) (22998-22999) (23000-23001) (23002-23003) (23004-23005) (23006-23007) (23008-23009) (23010-23011) (23012-23013) (23014-23015) (23016-23017) (23018-23019) (23020-23021) (23022-23023) (23024-23025) (23026-23027) (23028-23029) (23030-23031) (23032-23033) (23034-23035) (23036-23037) (23038-23039) (23040-23041) (23042-23043) (23044-23045) (23046-23047) (23048-23049) (23050-23051) (23052-23053) (23054-23055) (23056-23057) (23058-23059) (23060-23061) (23062-23063) (23064-23065) (23066-23067) (23068-23069) (23070-23071) (23072-23073) (23074-23075) (23076-23077) (23078-23079) (23080-23081) (23082-23083) (23084-23085) (23086-23087) (23088-23089) (23090-23091) (23092-23093) (23094-23095) (23096-23097) (23098-23099) (23100-23101) (23102-23103) (23104-23105) (23106-23107) (23108-23109) (23110-23111) (23112-23113) (23114-23115) (23116-23117) (23118-23119) (23120-23121) (23122-23123) (23124-23125) (23126-23127) (23128-23129) (23130-23131) (23132-23133) (23134-23135) (23136-23137) (23138-23139) (23140-23141) (23142-23143) (23144-23145) (23146-23147) (23148-23149) (23150-23151) (23152-23153) (23154-23155) (23156-23157) (23158-23159) (23160-23161) (23162-23163) (23164-23165) (23166-23167) (23168-23169) (23170-23171) (23172-23173) (23174-23175) (23176-23177) (23178-23179) (23180-23181) (23182-23183) (23184-23185) (23186-23187) (23188-23189) (23190-23191) (23192-23193) (23194-23195) (23196-23197) (23198-23199) (23200-23201) (23202-23203) (23204-23205) (23206-23207) (23208-23209) (23210-23211) (23212-23213) (23214-23215) (23216-23217) (23218-23219) (23220-23221) (23222-23223) (23224-23225) (23226-23227) (23228-23229) (23230-23231) (23232-23233) (23234-23235) (23236-23237) (23238-23239) (23240-23241) (23242-23243) (23244-23245) (23246-23247) (23248-23249) (23250-23251) (23252-23253) (23254-23255) (23256-23257) (23258-23259) (23260-23261) (23262-23263) (23264-23265) (23266-23267) (23268-23269) (23270-23271) (23272-23273) (23274-23275) (23276-23277) (23278-23279) (23280-23281) (23282-23283) (23284-23285) (23286-23287) (23288-23289) (23290-23291) (23292-23293) (23294-23295) (23296-23297) (23298-23299) (23300-23301) (23302-23303) (23304-23305) (23306-23307) (23308-23309) (23310-23311) (23312-23313) (23314-23315) (23316-23317) (23318-23319) (23320-23321) (23322-23323) (23324-23325) (23326-23327) (23328-23329) (23330-23331) (23332-23333) (23334-23335) (23336-23337) (23338-23339) (23340-23341) (23342-23343) (23344-23345) (23346-23347) (23348-23349) (23350-23351) (23352-23353) (23354-23355) (23356-23357) (23358-23359) (23360-23361) (23362-23363) (23364-23365) (23366-23367) (23368-23369) (23370-23371) (23372-23373) (23374-23375) (23376-23377) (23378-23379) (23380-23381) (23382-23383) (23384-23385) (23386-23387) (23388-23389) (23390-23391) (23392-23393) (23394-23395) (23396-23397) (23398-23399) (23400-23401) (23402-23403) (23404-23405) (23406-23407) (23408-23409) (23410-23411) (23412-23413) (23414-23415) (23416-23417) (23418-23419) (23420-23421) (23

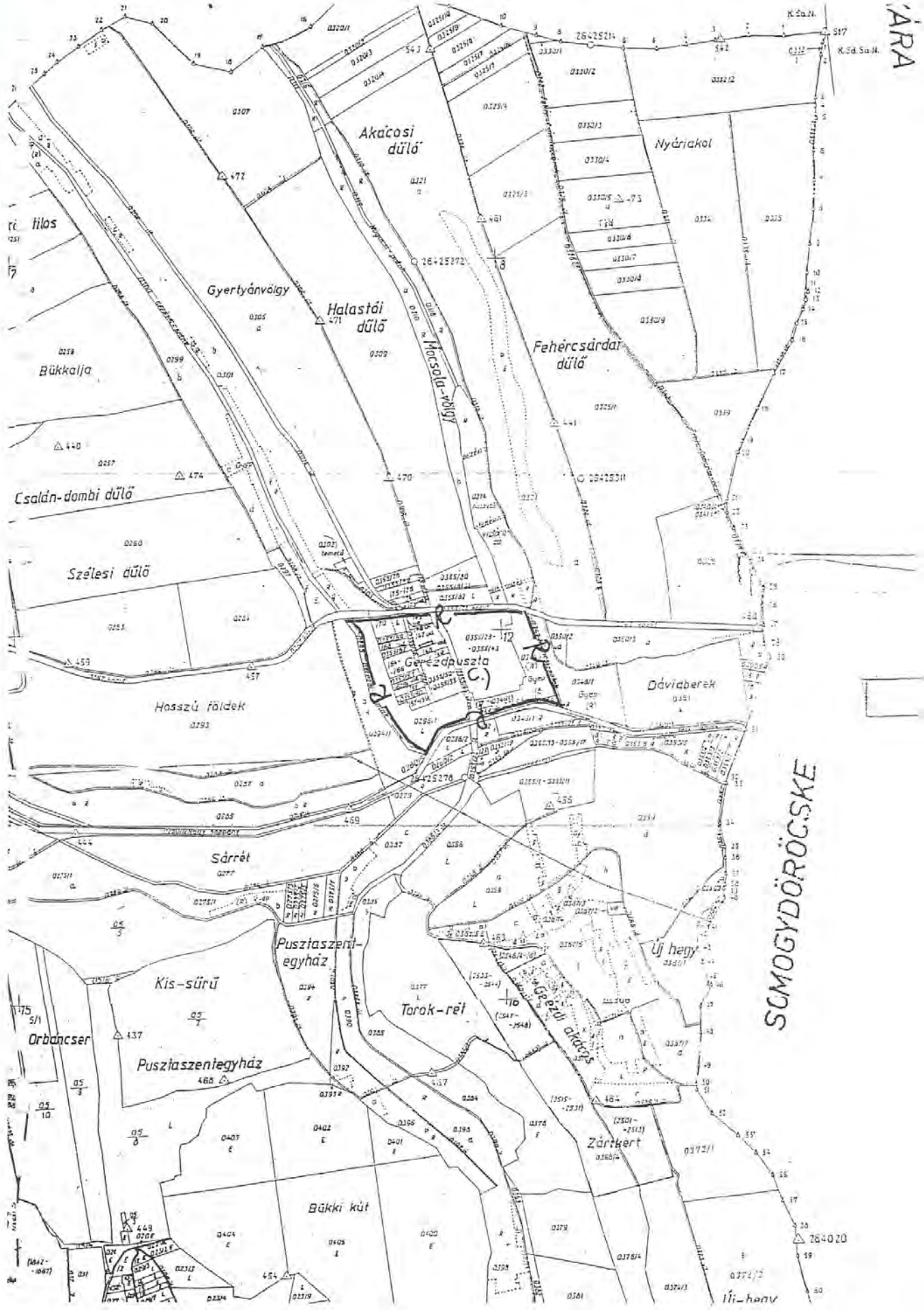
Új-hegy

Zürcher

Torok-rét

1028

1.

Kulturális Örökségvédelmi Hatástanulmány
Régészeti rész

Somogyacsa

(Készült Somogyacsa község településrendezési tervéhez)

2003. szeptember 1.

Értékmérés

a.) régészetiileg védett területek

A település közigazgatási területén nincs külön rendeletben védetté nyilvánított lelőhely.

b.) nyilvántartott régészeti lelőhely és környezete

A község közigazgatási területe nagyjából a történelem teljes időszakán át lakott volt.

Jelenleg az alábbi korú lelőhelyekről van ismeretünk:

- Rézkori (Balaton-Lasinja és Péceli) telep
- Bronzkori telep
- Bronzkori (mészbetétes) telep
- Kelta telep
- Népvándorlás kori (azon belül nem meghatározható korú) temető
- Avar temető
- Árpád-kori telep
- Későközépkori telep
- Későközépkori templom és temető
- Koraújkori telep
- csontvázas (nem meghatározható korú) sírok és temető

A régészeti lelőhelyek jellegéből adódóan a pontos lokalizáció, még inkább pedig a pontos kiterjedés általában nem határozható meg pusztán a felszíni jelenségek alapján. Az adattári és szakirodalmi adatok, valamint az időjárási és terepviszonyok által lehetséges mértékig elvégzett helyszíni beazonosítások alapján jelenleg az azonosított lelőhelyekkel érintett területek az alábbiak:

05; 06; 09; 011; 013; 0356; 0387; 0394; 0398 DNy-i sarka; 0400 DK-i sarka; 0406 É-i sarka; valamint a belterület DNy-i sarka (a magassági pont környéke és a tőle ÉNy-ra futó út túloldala) (a belterületi térképen a helyrajzi szám nem volt leolvasható).

c.) Régészeti érdekű terület

Mivel a nyilvántartásban szereplő lelőhelyek egy része nem lokalizálható teljes bizonyossággal, azokat a területeket, ahol ezek, továbbá a földrajzi lehetőségekből adódóan egyéb lelőhelyek feltételezhetőek, régészeti érdekű területként kell kezelni. Ezek a jelen ismereteink szerint a következők: 0108; 0110/3; 0121; 0123; 0125;

0126; 0170; 01720174; 0175; 0177; 0180/2-24; 0182/1-2; 0223; 0225/2; 0225/4-11; 0296/1; 0344; 0355/28-70; továbbá általában a Nagy-Koppány-, a Gerézdi-, az Andocsi- és a Nágocsi-patakok, a Fehér-Csárdai árok, valamint az ezekhez tartó árkok és vízfolyások mentén fekvő lankás domboldalak.

Hatásvizsgálat és javaslatok

A község külterületének a régészeti területekkel érintett részei javarészt szántók, részben gyeppel, néhány esetben erdővel és kertes kultúrákkal fedettek. Ugyanakkor a belterület egy kis része is lelőhellyel fedett. Régészeti szempontból alapvetően fontos, hogy minden lelőhelyet érintő munkálat esetében, továbbá minden olyan esetben, amikor lelet vagy jelenség kerül elő, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalt értesíteni kell.

a.) Szükségesnek tartjuk a fokozott régészeti védelemre tett javaslat megfontolását a veszélyeztetett lelőhelyek esetében. A lelőhelyek lokalizációjának jelenlegi megadása azonban remélhetőleg már önmagában is elősegíti a régészeti örökség hatékonyabb megőrzését a településen. A régészeti területek megfelelő kezelése – a felszín megtisztítása, a meglévő növényzet gondozása, környezet karbantartása, újabb talajbolygatások elkerülése, ill. kontrolláltsága – sokat segítene a lelőhelyek megfelelő állapotú fenntartásában.

b.) A nyilvántartott és azonosított lelőhelyek nagyobb része szántó; jelenleg részben tárcsázott tarló, kukorica és napraforgó. A szántás – különösen a mélyszántás, a talajlazítás – folyamatos állagromlást okoz az érintett lelőhelyekben, tartós, több évtizedes használat során pedig teljes megsemmisüléssel fenyeget. Ezeken a területeken a szántóként való használatot, mint az eddigi használati módot, korlátozni ugyan nem szükséges, de javasolt a művelési ág megváltoztatása olyan módon, hogy az a lelőhelyek tartós és további romlással nem járó fennmaradását garantálja: javasolt a gyepterület művelési ág és ennek megfelelően a füvesítés utáni legelőként való hasznosítás bevezetésének megfontolása.

A felszínen is látható, szétszántott jelenségek által mutatott súlyos károsodottság, végső megsemmisülés-közel állapota egyik lelőhely esetében sem látható, de a korábbi tevékenység során az avar temető már részben megsemmisült. A 0356 és 0387 hrsz-ú területeken a talajművelés temetőt bolygat, itt ezt kiemelten is javasolt

olyan hasznosításra módosítani, ami a lelőhely állapotát nem változtatja meg. A veszélyeztetettség miatt itt javasolt a mielőbbi régészeti kutatás elvégzése.

A lelőhelyek egy kis része gyepvel fedett vagy gazos, enyhén bozótos terület (részben ilyen a belterületre eső ismeretlen korú temető is). Ezeket a lelőhelyeket jelenleg közvetlen veszély nem fenyegeti, de egy esetleges talajfeltörés, vagy tereprendezés során a lelőhelyeket bolygatás, ill. részbeni megsemmisülés érheti. Mivel a pontos kiterjedések kétségesek, a területeket érintő ilyen, a talaj bolygatásával is járó tevékenységek végzését ezért minden esetben külön engedélyhez kell kötni. A gyep, rét, legelő művelés, illetve a mocsaras, kákás területek a régészeti lelőhelyek állapotának háborítatlan megőrzése szempontjából kifejezetten kedvezőek. Épp ezért törekedni kell e felületek megőrzésére és lehetséges kiterjesztésére a régészeti lelőhelyeken és környezetükben. Tereprendezés, vagy művelési ág megváltoztatásának szándéka esetén azonban feltétlenül a KÖH előzetes engedélyét kell kérni.

A többi lelőhelyen jelenleg részben kertes művelés, illetve gyümölcsös, valamint erdővel borított. A kialakult használat valaha komoly károkat okozhatott a lelőhelyeken, további veszélyeztetést azonban csak az újabb ültetések jelentenek. A kertműveléshez, illetve az erdőgazdálkodáshoz általában kapcsolódó műveletek (pl. rigolózás, szőlőirtás, új ültetvény telepítése, fásítás, tuskózás) a lelőhelyek részbeni bolygatásával vagy megsemmisítésével járhatnak. E tevékenységeket ezért lehetőleg kerülni kell. Amennyiben a művelés szempontjából ezek elkerülhetetlenek, s végzésük során régészeti jelenséget észlelnek, vagy leletek kerülnek elő, haladéktalanul értesíteni kell a területileg illetékes múzeumot és a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalt, ahol a további teendőkről nyilatkozni tudnak (várhatóan legalább régészeti felügyeletet rendelnek el). A részben erdővel fedett avar temető területén az eddigi bolygatás és megsemmisülés pontos mértéke nem ismert, de feltételezhető, hogy még vannak értékelhető jelenségek az erdő alatt. Épp ezért az erdőgazdálkodás során a területet érintő döntésekbe a KÖH illetékes területi irodáját be kell vonni.

A 0387 hrsz-ú területen friss díófa telepítés történt az elmúlt 1-2 évben. Ennek során az itt található középkori jelenségeket, köztük egy templomot és a körülötte elhelyezkedő temetőt súlyosan megbolygatták, a fiatal fák növekvő gyökérzete pedig

olyan fokú veszélyeztetést jelent az épített örökségre, hogy az esetleg teljesen meg is fog semmisülni. Tekintettel a régészetiileg érintett terület kiterjedésére és a jelenségek jellegére (telep, templom és temető) elképzelhetetlen, hogy az eddig végzett bolygatás során ne került volna elő régészeti lelet és jelenség. A lelőhelyeken végzendő beruházások minden esetben a KÖH engedélyéhez kötöttek, az engedély megkérésének elmulasztása jogszabályokba ütközik és örökségvédelmi bírság kiszabásával jár. Régészeti lelőhely megbolygatása ugyanakkor a rongálás minősített esetének számít a BTK szerint (jogszabályi helyeket ld. alább). A fentiek okán nyomatékosan fel kell hívni az érintettek figyelmét kötelezettségeikre és tevékenységük várható következményeire. A károk felmérésére és a további szükséges beavatkozások mértékének megállapítására régészeti szondázó kutatás végzése javasolt. A további teendőkről a KÖH nyilatkozhat.

A belterületi részben található lelőhely csak részben beépített, de itt található egy vízmű telep is. Mivel a lelőhely pontos kiterjedése nem megállapított, sem az eddigi bolygatottság, sem az északról történő beépítés, sem a D-ről esetleg ebbe az irányba kiterjeszthető jelenlegi temető veszélyeztető hatása nem mérhető fel jelenleg. Épp ezért az ilyen lelőhellyel érintett, részben már beépített, de különösen a belterületi területeken és azok környezetében azokat az építési munkálatokat, melyek a talajt 30 cm-nél mélyebben bolygatják (pl. pince-, kerítés-, vagy házalap ásása, közművek – víz, villany, gáz, szennyvíz, telekommunikációs vezeték, stb. – vezetése, tereprendezés, oszlopállítás, stb.), csak a KÖH előzetes szakhatósági állásfoglalása alapján lehet és szabad engedélyezni. Javasolt minden esetben legalább a régészeti felügyelet biztosítása.

c.) A nyilvántartott lelőhelyek egy részének pontos lokalizációja, kiterjedése és bolygatottságának mértéke nem volt egyértelműen meghatározható, ezért csak régészeti érdekű területként lehetett őket számításba venni. Mivel ezeken a részeken a lelőhelyek megléte valószínű, lokalizációjuk azonban bizonytalan, a hatások is nehezebben kalkulálhatók. A régészeti érdekű területeken zajló szántás és erdőgazdálkodás lelőhelyekre gyakorolt hatása fent már említésre került. Nem tudni viszont, hogy egy adott területen a felszín azért nem tartalmaz jelenleg lelőhelyre utaló leleteket, mert a bolygatás nem érte el eddig az ehhez szükséges mértéket, vagy éppen már teljesen megsemmisítette a jelenségeket. A jelen használatból ezért

eltérni nem kell, jelenségek, vagy leletek észlelése esetén azonban értesíteni kell a Hivatalt, hogy a lokalizáció alapján a lelőhelyet fel tudja venni nyilvántartásába. A lelőhely jellegétől függően a további teendőket a Hivatal tudja majd meghatározni. Amennyiben ezeken a területeken belül azonosítani sikerül a konkrét lelőhelyeket, azokra a továbbiakban a nyilvántartott régészeti lelőhelyekre vonatkozó szabályok és eljárások vonatkoznak. Újabb földmunkával járó építkezés ezért egyik ilyen területen sem javasolt. Egy-egy nagyobb területet érintő beruházás esetén pedig célszerű külön hatásvizsgálat készítése. Az elsősorban ú.n. non-destruktív metodológiák (légifotó, teljes felületet érintő szisztematikus terepbejárás, geofizikai felmérés) alkalmazásával a lelőhelyek azonosítása, kiterjedése és jellege viszonylag jól meghatározható. Egy konkrét tervezés megkezdésekor ezért mindenképp értesíteni kell a KÖH területileg illetékes irodáját.

Amennyiben a régészeti érdekű területeken kívül kerülne elő lelet vagy jelenség, akkor az alább részletesen is leírt jogszabályok szerint kell eljárni.

A régészettel érintett területeken követendő eljárás, jogok és kötelezettségek (Vonatkozó hatályos jogszabályok és tartalmuk)

a.) Védett régészeti területen bármilyen, a talajt 30 cm-nél mélyebben bolygató tevékenység végzéséhez a KÖH hatósági engedélye szükséges függetlenül az adott beruházást egyébként engedélyező államigazgatási szerv engedélyétől. A KÖH határozatának hiányában semmilyen munka nem végezhető. (2001. évi LXIV. tv. 63. § (2)a). Egyebekben mindenben az adott területre a régészeti védelmet elrendelő miniszteri rendeletben foglaltakat kell követni és betartani.

b.) A nyilvántartott régészeti lelőhelyek esetében minden az eddigi használattól eltérő hasznosításhoz, építkezéshez a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (KÖH) előzetes (hatósági vagy szakhatósági) engedélye szükséges (2001. évi LXIV. tv. 63. § (2)a és (4)a). Ezért már a tervezés előtt érdemes a hivatal előzetes nyilatkozatát kérni (2001. évi LXIV. tv. 65. § (1)), hogy az adott beruházáshoz, hasznosításhoz (pl. építkezés, művelési ág változtatása, belterületbe vonás, stb.) hozzá fognak-e járulni, s ha igen, akkor milyen feltételekkel. A beruházás feltételeként esetleg előírt régészeti feltárás költségei ez esetben a beruházót terhelik, mivel az ő érdeke a már ismert lelőhely megbolygatása (2001. évi LXIV. tv. 22. és 23. §; 18/2001 NKÖM rendelet 14. §). Az ilyen területeket ezért a talaj 30 cm mélységet meghaladó bolygatásával járó tevékenységekkel vagy beruházásokkal (pl. építkezések) lehetőleg el kell kerülni, amennyiben pedig a beruházás máshol nem valósítható meg, vagy ez esetben a költségek aránytalanul megnövekednének, akkor a lelőhelyet előzetesen fel kell tární. A lelőhely jelenlegi használati módját csak akkor kell korlátozni, ha annak folytatásától a lelőhely súlyosan károsodhat, vagy fennáll a megsemmisülés veszélye. Lelőhelyen engedéllyel végzett tevékenység során nem várt esetben előkerülő jelenség vagy lelet előkerülésekor – a jogszabályokkal összhangban – a végzett tevékenységet e területeken is azonnal fel kell függeszteni, s a területileg illetékes múzeum, ill. a KÖH nyilatkozatát kell kérni a további teendőkről. A kutatás költsége ilyenkor is a bolygatást okozó tevékenység végzőjét terheli, de más forrásokat is be lehet vonni. A hivatalnak a munka felfüggesztése esetén lehetősége van kártérítés fizetésére, kisajátítás kezdeményezésére, vagy régészeti védelem megindítására.

A régészeti lelőhelyben vagy a leletekben okozott kár, illetve ezek megsemmisítése büntetendő cselekmény (BTK hatálya alá esik), továbbá örökségvédelmi bírság kirovását eredményezi (2001. évi LXIV. tv. 82-85§; 191/2001 Kormányrendelet)

c.) A talajt 30 cm-nél mélyebben megbolygató beruházás előtt kívánatos a teljes régészeti terepbejárás elvégzése, a talaj gépi vagy kézi megnyitásakor pedig lehetőleg régész jelenlétének biztosítása. Lelőhely előkerülése esetén szakszerű feltárást kell végezni, s amennyiben a lelőhely olyan egyedi jelentőséggel bírna, hogy annak megsemmisítését mindenképpen el kell kerülni, akkor az adott beruházást más területen kell kivitelezni. A fenti elvárások biztosítása érdekében ezeken a régészeti érdekű és régészetileg érintett területeken – a jogszabályokkal összhangban – a beruházások terveit lehetőleg minél korábbi tervezési fázisban a Kulturális Örökségvédelmi Hivatallal is érdemes véleményeztetni. A KÖH részéről kiemelt figyelmet érdemelnek az e területre vonatkozóan beadott dokumentumok. Bár jelenleg nem ismert e területek konkrét régészeti érintettsége, fokozott figyelemmel kell kísérni a fejlesztéseket, hogy nem kerül-e elő munka közben régészeti lelet vagy objektum. Ezért a kivitelezés során helyszíni szemle javasolt, amihez a munka megkezdéséről a beruházó tájékoztassa az illetékes régészeti szervet. Amennyiben ezeken a hivatalosan nem nyilvántartott régészeti lelőhelyeken régészeti jelenség vagy lelet kerül elő, az örökségvédelmi törvény és végrehajtási rendeletei előírásai szerint kell eljárni. A tevékenységet abba kell hagyni, és a helyszín vagy lelet őrzése mellett értesíteni kell a jegyzőt, aki a múzeum és a KÖH szakmai bevonásáról köteles gondoskodni. A bejelentési kötelezettség a felfedezőt, az ingatlan tulajdonosát, az építtetőt és a kivitelezőt egyaránt terheli! A múzeum 24 órán belül írásban köteles nyilatkozni a munka folytathatóságáról. A szükséges beavatkozás költségeit (amennyiben időközben a KÖH nem regisztrált lelőhelyet a helyszínen) a feltárással jogosult szerv köteles állni (2001. évi LXIV. tv. 24. és 25. §; 18/2001 NKÖM rendelet 15. §). A lelet, ill. a lelőhely bejelentőjét jutalom illeti meg (2001. évi LXIV. tv. 26. §; 18/2001 NKÖM rendelet 16. §). A régészeti lelőhelyben vagy a leletekben okozott kár, illetve ezek megsemmisítése büntetendő cselekmény (BTK hatálya alá esik), továbbá örökségvédelmi bírság kirovását eredményezi (2001. évi LXIV. tv. 82-85§; 191/2001 Kormányrendelet).

A KÖH a 4/2003 (II.20.) NKÖM rendeletben foglalt esetekben és tartalommal örökségvédelmi hatástanulmány elkészítéséhez kötheti szakhatósági állásfoglalásának megadását. Ez vonatkozik egyrészt a már ismert lelőhelyekre, másrészt a nagyobb felületet érintő beruházásokra bármely területen. A tanulmány elkészíttetése a beruházót terheli, készítésére a nevezett rendeletben feljogosítottak vállalkozhatnak.

Régészeti érintettség és a tervezés:

Megjegyzendő, hogy a talaj bolygatásával járó tevékenységek során régészeti szempontból kiemelten vizsgálandó területek általában véve a tervezett aszfaltos utak építésével érintett területek, belterületbe vonni kívánt új területek, ipari hasznosításra kiszemelt területek, egyéb beépítésre szánt területek, ill. az erdősíteni vagy vízzel elárasztani tervezett földrésztletek. Ezeken a területeken beruházás tervezése esetén, már a tervezés legelején javasolt a KÖH előzetes állásfoglalásának beszerzése. Ebben a hivatal nyilatkozni tud arról, hogy az érintett területen időközben vett-e nyilvántartásba régészeti lelőhelyet, illetve hogy az adott beruházás megvalósításához milyen feltételekkel fog majd hozzájárulni. A KÖH állásfoglalásának kialakításához a 4/2003 (II.20.) NKÖM rendelettel összhangban elrendelheti örökségvédelmi hatástanulmány elkészíttetését.

A jelen hatástanulmány a készítés időpontjában rendelkezésre álló adatok alapján készült. A község területén időközben előkerülő lelőhelyekről a KÖH vezet közhiteles nyilvántartást. Javasolt minden tervezett beruházás előtt a lelőhellyel való érintettségről időben meggyőződni.

A HÉSZ-be javasolt szövegrész:

„Régészeti érintettség esetén a 2001. évi LXIV. törvény és a hozzá kapcsolódó rendeletek alapján kell eljárni. Minden nyilvántartott régészeti lelőhelyet érintő, a talajt 30 cm-nél mélyebben bolygató munkavégzéshez a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (KÖH) előzetes engedélye szükséges. A régészeti érdekű területeken tervezett munkálatok esetében a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalt véleményező szervként be kell vonni még a tervezés fázisában. Minden olyan esetben, amikor lelet vagy jelenség kerül elő, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalt értesíteni kell. A nagy felületeket érintő beruházások előtt a KÖH hatásvizsgálat készítését írhatja elő. A régészeti örökséget érintő kérdésekben a rendezési tervhez készített hatástanulmányban foglaltak az irányadók.”

*Virágos Kéire
régész*

NYILATKOZAT

Alulírott, **Virágos Gábor**, régész, nyilatkozom, hogy a 4/2001 (II. 20.) NKÖM rendelet 6. § (1) bekezdésének a) pontja szerinti előírásnak megfelelően szerepelek az adott örökségvédelmi területre vonatkozó szakértői névjegyzékben (mind a régészeti lelőhelyvédelem, mind a műemlékvédelem szakterületen), valamint a nevezett jogszabályi hely (2) bekezdésében foglalt előírásnak megfelelően rendelkezem régész szakirányú felsőfokú végzettséggel.

Régész diploma száma: 1154/96 (ELTE-BTK)

Szakértői engedély száma: 2.2.2/367/01. Sz-354/2001. (NKÖM)

Az általam ellenjegyzett örökségvédelmi hatástanulmány (Somogyacsa), illetve annak általam jegyzett részei az örökségvédelmi jogszabályokkal és a hatósági előírásokkal összhangban készültek, a tanulmányban szereplő tervezett megoldásokra vonatkozó javaslatok azoknak mindenben megfelelnek.

2003. október 30.

dr. Virágos Gábor